

HAVIFOLYÓIRATA
GRAFIKAI
IPARÁGAK
SZÁMÁRA

G R A F I K A I Z E T L E

KIADJA A MAGYAR
ORSZÁGI KÖNYV-
NYOMDÁSZOK ÉS
ROKONSZAKMA-
BELIEK SZAKKÖRE.
MEGJELENIK MIN-
DEN HÓNAP VÉGÉN
201K ÉVFOLYAMON
EGYEZER KILENC
SZÁZ TIZEDIK 7. SZ.
ÉVI JÚLIUS HÓ 7. SZ.

GRAFIKAI-SZEMLE

Az 1910 július havi füzet tartalomjegyzéke: Szakkurzusok a vidéken. (Második közlemény.) Régi tipografus-szerződés. Újabb program-pontok, Pollák Auréltól. Előfizető-fogás az olaszoknál. Az ólom okozta betegségek. (Harmadik közlemény.) Kassai könyvesinálók régen. Egy óriási pergamen-kódex. Papiros-félék megvizsgálása. Botrányos sajtóhibák. Visszapillantás a mult századba. (Második közlemény.) Nyomdászat és fotográfia. (Harmadik közlemény.) Szakirányú inasoktatás Budapesten. Újságstatisztikai adatok. Elmosódó szélű autotípiák nyomtatása. Hírlapesinálás Amerikában. Rövidebb közlemények. Kérdések és feleletek. Szerkesztői üzenetek. Pályázataink részletezése. Szakbizottsági közlemények. Választmányi ülések. Pénztárosi kimutatások. Könyvtári duplikátumok. Lapunk mellékleteiről. Apróbb hivatalos közlemények. Hirdetések. (Első Magyar Betűöntőde R.-T., Wörner J. és Társa, Mödlingi Gyorsajtógyár, Berger és Wirth festékgyára, Gleitsmann E. T. festékgyára, Lorilleux Ch. és Társa festékgyára, Josef Anger & Söhne gépgyára, Carmine Hugó szaküzlete, Fischer és Mika betűöntődéje, Rockstroh & Schneider gépgyára, »Cleaner« rézlénia-tisztító, Berthold H. betűöntődéje, Beit & Co. festékgyára stb.)

Szakkurzusok a vidéken

(II.) Nyolc-éves kollektív szerződést kötötünk, nyolc esztendei viszonylagos békességet remélhetünk az iparunkban. Szervezetünk vezetősége ezt az időt főképpen az építés, a benső megerősítés munkájára akarja fölhasználni. Lehet-e ilyen körülmények között okosabbat, szervezetpolitikailag helyesebbet, célravezetőbbet cselekedniök, mint hogy a gazdasági és politikai fölvilágosítás mellett fölfelé haladó irányban nivellálják a munkás szakbeli képességeit is.

A munkabérek dolgában a nivellálódás kétségbevonhatatlan. A hetvenes-nyolevas években a nyomdászmunkásságnak roppant széles határok közt mozgóan, nagyon különböző volt a keresete, a kollektív szerződés korában ezek a határok szűkebbre, az egyéni érvényesülhetés szempontjából szinte sajnálatosan szűkre szorultak.

A munkabérek eme nivellálódását a kollektív szerződések okozták, s mert az ilyen szerződések útján való munkaviszony-szabályozás korszerű, modern dolog, a nyomában járó munkabér-nivellálódást is modern, bár kissé egyoldalúan kialakult tünetnek kell tekintenünk.

A munkabérek nivellálódása szükségszerű következményeül a szakbeli képességek nivellálódását hozza majd magával, még pedig hanyatló irányban, ha szakszervezetünk vezetősége közömbösen viselkedik a szakbeli önképzés kérdéseivel szemben; emelkedőleg, ha szaktársi életünk minden fóruma szeretettel karolja föl a dolgot.

Szakbeli képességeinknek általánosabban való magasabb fokra emelése nem annyira a principálisoknak az érdeke, mint inkább a munkási sorsban leledzőké. A szakképzettség átlagos színvonalának lejjebb szállása bénító hatású lehet a tisztán gazdaságú tárgyú mozgalomra is.

A munkásmozgalmak eddigi története is elég példáját adhatta már annak, hogy tartós és biztos gazdasági emelkedést főleg ama szakmák munkásai birnak kivívni, amely szakmák hogy úgy mondjuk nehezebbek s amelyeknél nem kell tartani valamely néhány hét, esetleg hónap alatt betanítható sztrájk-törői had inváziójától.

A biztosságnak ez a nagyobb foka már maga is megokoltá tenné a szakszervezetek ama törekvését, hogy lehetőleg magasra igyekezzenek emelni a kebelükbe tartozó munkások általános szakbeli képzettségét, de szükséges ez — mint már említettük — a benső egyetértés, kölcsönös méltánylás és megértés szempontjából is.

A nyomdászmunkásság szakbeli képzettségének emelése ma már elsőrendű szervezeti feladat.

A szakbeli képzettség átlagos fokának hanyatlása — ami pedig multhatatlanul bekövetkezik, ha a szakszervezet nem terjeszti ki gondoskodását ebben az irányban is — azzal a súlyos következménnyel járhat, hogy még nagyobbá teszi a nyomdásztársadalom egyedei között műveltségi s szakképzettségi tekintetben ma is tátongó hézagot, és így önkéntelenül is elősegíti a szaktársiasság érzetének esetleges gyöngülését.

A gazdasági szervezettség vasgyűrűje most a szakbeli és általános értelemben vett egyéniségek legheterogénebb képviselőit kapcsolja egybe. Az irodalmilag is képzett, széles műveltségű nyomdászok, az iparművész nevet a maga teljes egészében megérdemlő mesterszedői gárda mellett bizony fölös számmal látunk egyrészt olyan kollégákat, akik legkevésbé sem sorozhatók a művelődésre hajlamos, minden szép és jó iránt lelkesedő kultur emberek sorába, másrészt meg olyanokat, akik nemcsak művészies tekintetben, de szakunk elemeit illetően is nagyon-nagyon elmaradtak a kortól. Igazán nagyszerű bizonyítéka a szolidaritás eszméje hatalmas voltának, hogy ezt a gondolkozására, esztétikai érzéseire nézve annyira különböző embertömeget egy táborba lehetett tömöríteni és együtt tartani, a nélkül, hogy mindez ideig jelentékenyebb surlódások lettek volna tapasztalhatók köztük.

Az árszabálynak nevezett bűvös összekötő kapocs szilárdságát mi elősmerjük, de szeretnénk e külső, prózaias köteléken kívül egy bensőt, nem kevésbé nagy értékűt is látni, azt, amely a kölcsönös szakmabeli megértésen, magasabb szakképzettségbeli nivellálódáson alapul. S amikor egy ilyen benső kapcsolnak létrehozásáról van szó: nem hihetjük, hogy szakszervezeti vezetőink kicsinylőleg gondolkoznának a dologról, s ne nyujtanának a cél elérésére kész örömmel segítő kezét.

A szakbeli képzettség dolgában mindenkor lesznek különbségek az egyes nyomdászok között, s az ismeretek egyenlő adagolásának eszméje merő utópia; hiszen aki kizárólagos élete-céljául veszi a nyomdászatot: többet tanul meg belőle, mint aki azon kívül sok-sok egyébbel is törődik; de most nem is erről

van szó, hanem arról, hogy a nyomdászok nagy tömege a maga speciális munkakörét mesterileg tudja betölteni, a többi sok más munkakört és tudnivalót illetően pedig az érdeklődés és a megértés színvonaláig tudjon fölemelkedni. Vagyis, hogy hasonlattal éljünk: a nyomdász művész meg tudós legyen a maga szűkebb munkakörében, és mindent megértő dilettáns a nyomdászattal kapcsolatos egyéb dolgokban.

Ennek elérésére azonban nem elég sem a szakirányú inasoktatás, sem pedig a különböző állami intézmények közremunkálása. Az előbbinek tárgya nagyon is elemi, az utóbbiak pedig bizonyos szempontokból nem eléggé demokratikusak. A szervezetnek magának kellene a dologba mintegy imperatívé beleavatkoznia, csak így lehetne a könyvnyomtató munkásság szakképzettségét *általános* emelni.

Okos megfontolás, alapos munka jellemzi a nyomdászszerület vezetőségének működését. Éppen ezért tartjuk kizártnak, hogy amikor egy minden ízében munkásegyesület, a Szakkör fölajánlja közreműködését az építő, benső erőt adó munkálkodási program egy pontjához: ne kapnának két kézzel a jó alkalmon.

* * *

A budapesti szaktanfolyamok szervezéséről május havi füzetünkben volt szó; most a vidéki tanfolyamokat illetően mondjuk el a javaslatainkat.

A nyomdászszerület fórumai közül a Szakegyesület támogatására itt föltétlenül számítanunk kell, még pedig nem annyira anyagi, mint inkább erkölcsi és más tekintetben. Ez egyesületnek különben is ott van alapszabályszerű céljai között az, hogy tagjai szakképzettségét emelni igyekezzék.

A vidéki szaktanfolyamok első feltétele, hogy egy-egy város könyvnyomtatói valamennyien együtt legyenek a Szakkör kebelében. Ez különben is közös kollégiális érdek: már a szakegyesületi csoportok is sokkal eredményesebben funkcionálhatnak, ha a kebelükbe tartozó szakmunkások egyszersmind mindannyian a Szakkörnek is tagjai.

A Szakegyesület alapszabályai értelmében a csoport tagjai által befizetett tagsági járú-

FELHIVÁS PÁLYÁZATRA!

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre választmányának megbízásából a Kör szakbizottsága – hogy ezzel a magyarországi betűszedőket, illetőleg gépmestereket és nyomtató munkásokat fokozottabb szakbeli tevékenység kifejtésére buzdítsa – a következő szakbeli pályázatokat írta ki:

I. A SZAKKÖR TAGSÁGI JEGYÉNEK SZEDÉSÉRE S NYOMTATÁSÁRA.

Ezen a pályázaton részt vehet Szakkörünk minden tagja. Négy díj vagyon kitűzve: egy ötvenkoronás, egy harminckoronás és két húszkoronás. Ezek közül a második díjat okvetlenül gépmester szaktársnak kell kapnia, miért is nyomtatás tekintetében külön bíráltnak el a pályaművek. Határidő: október hó 31.

II. EGY A HIRDETÉSEK SZEDÉSÉT TÁRGYALÓ SZAKBELI DOLGOZATRA.

Ennek a Grafikai Szemlében megjelenendő cikknek legfőljebb ötszáz sornyi terjedelműnek szabad lennie. Pályadíj ötven korona. Csakis olyan szedő szaktársak pályázhatnak, akik a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörének rendszeresen fizető tagjai. A határidő október 31-ben van megállapítva.

III. EGY GÉPMESTER SZAKTÁRS ÁLTAL ÍRT SZAKDOLGOZATRA.

Ennek a dolgozatnak tárgya: »Hogyan kell a gépmesternek a mesterszedővel együtt dolgoznia?« Terjedelme szintén legfőljebb ötszáz sornyi lehet. Csak olyan gépmesterek vehetnek részt e pályázaton, kik tagjai Szakkörünknek. A pályadíj összege itt is ötven koronában van megállapítva. Határidő: október 31.

IV. EGY VIDÉKI SZAKTÁRSÁK ÁLTAL KÉSZÍTETT BORÍTÉKTERVEZETRE.

E pályázat a Grafikai Szemle borítékára szól, s csak vidéken dolgozó körtagok vehetnek benne részt. A pályaműveknek nyomdai anyagból szedetteknek s két színben nyomtatottaknak kell lenniök. A pályadíjak száma három: harminc, húsz és tíz korona. A második díj gépmesteré. Határidő: szeptember 20.

V. A GRAFIKAI SZEMLÉBEN MEGJELENŐ LEGJOBB MELÉKLETEKRE.

Ez a pályázat havonként megismétlődik harminc-harminc korona szedői és (ettől függetlenül) tíz-tíz korona nyomtatói jutalomdíjjal. A pályázaton csakis szakköri tagok vehetnek részt. A szakbizottság ezenfelül föl van hatalmazva arra, hogy kinyomtatásra érdemes szedésvázlatokat vásárolhasson öt koronájával.

A FELTÉTELEK A 214. ÉS 215. OLDALAKON OLVASHATÓK.

lékok kétharmada marad meg a csoport használatára. Ebből fizetik a helyiség költségeit stb. Magától értetődik, hogy csekélyebb taglétszámú városokban szó sem igen lehet külön helyiség bérléséről – sok esetben még egyéb munkásegységekkel közösen sem – hanem a csoport vendéglőbe, kávéházba szorul; összjöveteleit, gyűléseit ilyen, a kulturát semmiképpen sem szolgáló helyeken kell megtartania. A szaktársi életnek gyakori érintkezéssel való ápolása ennek révén közvetve még meglehetősen anyagi áldozatába is kerül a szaktársaknak.

A Szakkörrel való közös munkálkodás e tekintetben esetleg jókora könnyebbséget hozhat a Szakegységnek is. A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörének új alapszabályai szerint a vidéki csoport bevételének egyharmada a csoportnál marad, s ennek különleges céljaira fordítható. A szak egyesületi tagsági díjak kétharmada és a szakkörinek egyharmada együttvéve igen sok esetben elég ahhoz, hogy egy-egy város nyomdászága nyugalmas, és mindenek fölött ingyen látogatható otthont bérelhessen magának.

Ha az otthon megvan: végtelen tere nyíthat az önképzésnek meg a szakbeliekben való kölcsönös fölvilágosításnak.

Mert nem igaz ám, hogy a szakbeli továbbképzéshez okvetetlenül jól berendezett nyomdára van szükségünk. A műhelyszerű oktatás bár a legeredményesebb szokott lenni a szakoktatás elemi részében, a továbbképzésnél nem elengedhetetlen valami a műhely, s az oktatás lehet gyakorlatias e nélkül is.

A műhelyszerű oktatás elvét mostanában nagyon hangoztatják hivatalos körökben, de csak az olyan iskolákra nézve, amelyek nem *pótolni* vannak hivatva növendékeik szakképzettségét, hanem kizárólag maguk végzik azok egész szakbeli nevelését. Ilyen iskoláknál természetesen nem hiányozhatik a jól felszerelt műhely. A továbbképzést illetőleg a műhely szükségessége szakonként változik.

A könyvnyomtatás egyik-másik ágazatában, például a nyomtatási szakban, kiválóképpen nagy szerepe van a mesterfogások sokaságának, vagyis a nyers technikának, ami bizony csak a műhelyi munka közepette sajátítható el teljes biztossággal.

De már a szedői munkában egyrészt több az elméleti alap, másrészt pedig a gyakorlat nincs a műhelyhez, a valóságos öntött típusok összeszedettségéhez kötve. A tulajdonképpeni gyakorlatnak főképp csak a folyó szedésnél van szerepe, egyes fogások elsajátítását illetőleg.

A tudományos, idegen nyelvű stb. könyvek hibátlan, jó szedése elvászthatatlan az illető nyelvben vagy tudományágzatban való tájékozódottságtól. Itt a puszta szedési gyakorlat kellő elméleti tanuláshoz híján bizony nem sokat ér.

Egyéb szedési ágazatoknál a betűszekrény melletti szedési gyakorlatot kitünően helyettesítheti a *tipométria szemmeltartásával való vázlatkészítés*.

Ez kiterjedhet a könyvbeosztásra, a kereskedelmi és egyéb akcidenst nyomatványok tervezésére, táblázatos munkákra stb.

Mert a kompressz szedést leszámítva, térrel dolgozik a betűszedő. Térrel, meg többnyire adott elemekkel. A tér megvan a papiroson, az elemeket pedig át lehet arra rajzolni, avagy másolni.

(Folyt. köv.)

Régi tipografus-szerződés

A tizenhetedik század uralkodóinak sorában nagy könyvbarát volt I. Apafi Mihály erdélyi fejedelem, akit 1661-ben nyomott bele ebbeli »kondíciójába« a török. Mint egykorú forrásmunkák említik: könyveinek beköttetésére nagy gondot fordított, s nem kevesebb mint tizenhatféle aranyos kötésű bibliája volt.

Ő volt az, aki a *Compilatae Constitutiones* című törvénykönyvet megíratta. Sőt olykor maga is irogatott vallásos iratokat és miegyebet. »*Vehiculum vitae*« című önéletrajza kéziratban ma is megvan a marosvásárhelyi Teleki-könyvtárban.

A tipografusokat szerette. Ismerjük nyomdászának: nemes Veresegyházi Mihálynak konvencióját, mely szerint kötelezi magát, hogy a fejedelem számára felényi fizetésért dolgozik, az artikulusokat pedig ingyen nyomtatja. A konvenció teljes szövege így hangzik:

»Conventio nobilis Michaelis Verese gyházi, typographi nostri, annus incipit 27. Septembris anno 1668. Lészen készpénz fizetése per annum másfélszáz forint. — Ruházatára hét sing gránát posztó. — Huszonöt kis köből buzája. Két negyvenes bora. — Fél köből kásája. — Fél köből borsója. — Három disznó. — Hat bárány. — Tizenhat icce vaj vagy iccégeért 25 pénz. — Tizenhat icce méz, vagy annak is iccégeért 25 pénz. Azonkívül mikor számunkra munkálkodik, felényi fizetést adunk, mint mások szoktak adni. Articulusokért pedig semmit nem adván neki, ajándékon tartozzék kinyomtatni. — Data in civitate nostra Alba Julia etc. Michael Abafi.«

Ujabb program-pontok

Láthatjuk a mostani árszabályból és a vele kapcsolatos mozgalmakból, hogy azok egész terjedelmükben nem újabb vívmányok megszerzésére irányulnak, hanem nagy részben a meglévő eredményeknek utólagos törvénybe iktatása vagyis szankcionálása árszabály alakjában.

Ebből s abból, hogy bizottságunk kizárólag a szankcióra szorítkozik: következtethetjük, hogy mozgalmaink iránya gyökeres változásokon fog keresztül menni, s az elkorruptálódó haladási irányokkal szemben újabb csapásokat kell megnyitnunk a gazdasági eredmények elérhetésére.

Bizonyos az, hogy az egészséges gazdasági politika nem szorítkozhatik pusztán arra, hogy a kötött szerződések tartama alatt *egyénileg elért eredményeket*, melyek a tarthatatlan meg súlyos gazdasági viszonyoknak is természetes folyományai, annak lejárta után törvényté iktatja, s így az újabb eredmények elérésére sohasem mozgósítja az *összességet*, az egész tábor, hanem teljesen magára utalja az egyént, semmi tekintettel sem lévén az egyes karakterbeli elhajlásokra, amelyek egy s ugyanazon üzemben igen nehézé teszik egyesek működését, helyzetét.

Ez a szankció-taktika csak akkor állja meg helyét, ha *minden egyén* teljesen önállóan

tudatában van a gazdasági viszonyok szülte helyzetnek, s tudja azt is tökéletesen, hogy neki mint egyénnek miként kell beleilleszkednie a mozgalmak kereteibe, s esetleg annak keretein belül vagy kívül saját külön érdekei megvédésére mit és miként kell cselekednie.

Szóval ez csak akkor lehetséges, ha már nem *tömeget kell vezetni*, hanem *az egyedek csoportosulva, adják teljes öntudatos voltuknál fogva a vezetőknék az utasítást a mikénti irányításához, mely föstétlenül akként meg is valószínűsíthető.*

A közelmúltban lejátszódott események után indulva, csak az a földadatunk lehet, hogy ezt a célt elérhessük a fokozatos haladás elvén, úgy hogy egy újabb mozgalom már így találja sorompóban a nyomdászokat.

A mostani eredmények megérlelték majd az egész vonalon azt, hogy *külön érdekcsoportokra kell tagolódnunk, és így szervezkedve, a sajátos érdekek kivívására előkészülnünk, hogy azután a kellő alkalmal (rendszerint árszabály-reviziók idején és rendkívüli munkaalalmakkor) eredményeket vívassunk ki.*

Így a jövő magában hordja a külön érdekek megvédésének kialakulását.

Ez pedig mulhatatlanul be fog következni, és ennek az egyenesen levezethető okai az úgynevezett »en block« elfogadott kollektív szerződések.

Hogy a jelenlegi árszabály még a minimális igényeket sem elégíti ki, azt bővebben nem szándékozom fejtegetni.

De utalok arra, hogy a munkabérek nem állanak arányban kulturérzékünkkel sem, melyből folyólag még a legcsekélyebb mérvben sem tudjuk kielégíteni igényeinket.

Tudott dolog, hogy a műveltebb egyén szükségletei fokozottabbak, mint a kevésbé művelté. A kultura bizonyos mértékig magában hordja a boldogtalanság érzetét, s ennek eruptív ereje szülte a modern s minden idők mozgalmát, mert az általa támasztott igények (emberies megélhetés, sőt mindig jobb megélhetés mindenki részére, a tudásvágy kielégítése, testi és szellemi szórakozások) nem lelhetnek kielégülést! . . .

Míg a kevésbé művelt vagy éppenséggel műveletlen egyén vágyai, szükségletei oly szűk határok között mozognak, hogy egyéni korlátoltságát tekintve, a legnyomorúságosabb

viszonyok között is élve, a boldogság érzetével van telve.

A vad barbárok kincsszomját többnyire kielégíti egy üveggyöngy vagy egy matrógomb is, míg a kulturember már nemcsak gyémántokat, testi ékességeket, hanem szellemieket is minél nagyobb mennyiségben óhajt.

Ezt pedig csak úgy érheti el, ha egyrészt küzd a profitudh ellen, másrészt pedig szükségleteinek kielégítése végett emeli egyénisége, munkája értékét!

S ha elgondoljuk, hogy a mi sok tudást igénylő szakunk mellett egy »mesterszedő« *általag* harminchat-negyven koronát keres, tehát egy olyan munkás, kinek legalább is annyi tudással kell birnia a maga külön szakmája terén, mint egy fiók egyetemi tanárnak, és azonkívül, hogy tudásához mindig újabb ismereteket szerezhessen, nyomtatványgyűjtésre és szakfolyóiratokra, rajzeszközökre stb. hetenkint legkevesebb két-három koronát kell fordítania: megvallhatjuk őszintén, hogy ez szégyenletes dolog, mert végeredményben — az összes »mesterszedők« heti keresetét csoportosítva, s így elosztva — megállapíthatjuk, hogy díjazásuk majdnem a minimum alá esik.

Ez a harminckét-harmincnégy korona ma oly összeg, amit nemcsak a szervező bizottság, de még a főnökök sem mondhatnak túlzott igényekre vallóknak!

Ennyit, sőt ennél nagyobb összeget keres hetenkint az a téglagyári *égető napszámos*, aki minden alaposabb készültség nélkül kezeli az égető kemencét, és miután nincsenek fokozottabb kulturigényei, az ő harminchat koronája néki értékben egyenlő a mi ötven-hatvan koronánkkal...

Hogy azonban szedő ilyen díjazás mellett hány van Magyarországon, azt igen könnyű volna megszámolni. Sőt, a kiváltságosak között is (ide értem a bizonyos pénzben dolgozókat) a kiválasztottak.

Alapjában véve ez a rákfeneje sok mindennek, és így szakunknál a továbbképzésnek is.

El kell ismernünk, hogy némi igazsággal hangoztatják sokan: »Minek tanuljak, minek törjem magamat a napi munkám után? Csak azért, hogy többet tudjak, de nagyobb fizetést ne kapjak?« Vagy: »Minek tanul maga,

úgy sem veszi annak hasznát. Lám, én a helyett elmegyek szórakozni vagy sétálni a friss levegőre, s ha nem is tudok annyi mindent, mint maga, mégis egy a fizetésünk!«

Általános fölfogás ez, s veszélyezteteti egyrészt alapjában a létesítendő szaktanfolyamok sikeres működését, másfelől a jobb képességekkel birók silány díjazásának nagyon káros hatása van a nagy többség fizetésbeli előmenetelére nézve is, amennyiben az utóbbiakat úgyszólván szintén a minimális bérhez köti. Ennek pedig csupán a gazdasági ellenfeleink örvendhetnek.

Talpra kell már egyszer állaniok a jobb szakbeli képességekkel biróknak s megfelelő munkabéreket egyénileg kiküzdeniök, hogy ne legyenek mások előhaladásának, boldogulásának gátlói, s viszonylag önnönérdeküknek megfelelően biztosíthatják a továbbtanulás előfeltételét, a tanulási eszközök beszerzésére nézve első és legfontosabb kelléket: a pénzt!

Rendkívül fontos, hogy a jobb képességűek tömörüljenek e harcra, mert csak így lesznek képesek maguknak biztosítani a továbbképzést, aminek eredményeként jelentkeznek a kísérleti szaktanfolyamok látogatottsága és életrevaló funkcionálása, mert higyjék meg szaktársaim: csak úgy fogunk a nagy többségre hatást gyakorolhatni a továbbképzés tekintetében, ha azok egyúttal egy szerintük érdemes másik célt is látnak maguk előtt lebegni: a jobb díjazást!

Mert ma még egy-két nagy nyomda kivételével igen szégyenletesen díjazzák a mesterszedőket, kik kötelesek ennek fejében nemcsak a saját munkáik vázlatát, hanem sokszor az egész osztályét vagy legalább is több szedőét elvégezni, és e mellett még a munkakiosztással is foglalkozva, még briliánsul produkálni is!

Ezt okvetetlenül meg kell változtatni, még pedig két szempontból.

Először, hogy saját énünk szükségleteit kielégíthessük, másodsor pedig, hogy utat nyissunk mások haladásának, boldogulásának, és ami a fő: ezáltal oly célt — a lényegesen jobb díjazást! — állítsunk törekvő és tanulni vágyó szaktársaink elé, hogy azok igyekezzenek is azt kitartó, célirányos tanulásuk, valamint szervezkedésük révén elérni.

Tehát tömörülünk ennek megszervezésére a Szakkör keretén belül, s ne alapítsunk érdekeink megvédésére külön testületet, mert ez fölösleges.

Felesleges annál is inkább, mert a mozgalmak intézésében, vezetésében még a Szakkör vezetőségének sem kell hivatalos formában részt vennie, hanem csak e célra a körhelyiséget rendelkezésre bocsátania, s a mozgalmat ébren tartatni vita-fölolvasásokkal meg a Grafikai Szemlében való cikkezésekkel.

Állásfoglalásunkban jusson kifejezésre az, hogy a merkantilis, hirdetés- és akcicenszedések a minimumon fölül díjazandók (ennek számokban való megállapítása az értekezletek dolga), s nem lehet tűrni azt, hogy egyes nagy nyomdák az úgynevezett »akcicens-helyen« minimumért alkalmazzanak szedőket.

Továbbá elért eredményeket ne lehessen visszacsinálni. Vagyis ha bizonyos munkakör ötven-hatvan koronával dotált szaktárssal volt eddig betöltve, annak távozta után ugyanarra a helyre olcsóbb ajánlkozás, redukáltabb díjazzal való alkalmazás nem lehetséges.

Szükséges ez azért is, hogy ezzel elejét vegyünk az üzleti spekulációknak, s ne küldhesenek el embereket azért, mert *már magas* a díjazásuk, s még az esetleges alacsonyabb díjazás mellett *friss* erőt is kaphassanak.

Azonban, hogy ezeket jogosan követelheszük, gondoskodnunk kell arról, hogy kellő képességekre is tegyünk szert, már csak azért is, hogy erkölcsi erősséget nyerjünk meginduló harcunknál tudásunkkal; s nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy minden egyes követelt eredménnyel szemben – ha az az eddig nyújtottakkal nem áll arányban, nekünk is kell ellenszolgáltatást nyújtanunk.

De nemcsak ezeket fogjuk elérni a tömörüléssel, hanem azt is, hogy illetéktelen »szakemberek«, akik pozíciójukat sokszor nem annyira szaktudásuknak, hanem alkalmazkodási képességüknek köszönhetik, bent a nyomdában előzetes és jogosulatlan cenzurát gyakoroljanak a munkánk fölött, és oly változtatásokat rendeljenek el, melyekkel rendszerint teljesen elrontják az egész munkát.

El fogjuk továbbá érni még azt is, hogy nem kell lesnünk a belülről kifelé mosolygó kegyet – mint egyik-másik nagy nyomdában

mondják: »az elismerés majd bentről jön« –, hanem megfelelő irányban való tisztességes fokozódását is biztosíthatjuk egészen az adott határokig.

Mindennek előmozdítása – nem mondom, hogy kivitele – lehet a Szakkör föladata, és rajtunk áll, hogy az is legyen.

Erről cikkezzünk, s ne a kínai meg miegyéb nyomdászatról, mert ez mint közel fekvő dolog, s közvetlenül bennünket érintő, jobban megérdemli a megvitátást, mint a tőlünk több ezer mérföldnyire eső egyéb elvont dolgok! . . .

Induljon meg tehát a munka az egész vonalon egy jobb jövőért, mely visszavarázsolja – ha miniatűrben is – a könyvnyomtatás aranykorát, s terjedjen a megértés, a fölvilágosodás, s erősödjön, mind hatalmasabbá váljon az összetartás! *A másodlitéár.*

Előfizető-fogás az olaszoknál

Az olasz ember nem szeret ujságra előfizetni, éppen ezért az olasz lapok mindenféle csábító ajándékokkal és ígéretekkel iparkodnak a nagy közönséget előfizetésre bírni. A római Tribuna például acetilénlámpást ad annak, aki egész évre húsz lirával fizet elő; aki pedig huszonnégy lirával fizet elő, az acetilénlámpáson kívül még illusztrált heti mellékletet is kap. Összesen kilencvenhat különféle változatban lehet előfizetni a Tribunára, a szerint, amint az ember az ujságon kívül prémes gallérra, uti táskára, töltőtollra vagy más egyébre is vágyakozik. Nagyobb előfizetési díjért képes folyóiratokat is ad a lap. A nápolyi Matino ráadásképpen elegáns parfümtokot ad előfizetőinek, míg kollégája, a szintén Nápolyban megjelenő Pungolo c. lap még likőrös készletet is ad. Serao Matild lapjának az előfizetői ezüst salátás tálat kapnak, de színházi gukker, ezüst óra meg esernyő között is válogathatnak. Azonkívül minden előfizető egyszer ingyen lefotografáltathatja magát és részt vehet a Serao Matild által rendezett ünnepeken. Az ugyancsak Nápolyban megjelenő Don Marzio című lap

tizenöt lira évi előfizetési árért a lapon kívül órát vagy kávékészletet is ad. Legjobban járnak azonban a genovai Secolo XIX előfizetői, mert ezek az előfizetési áron kívül csekély ráfizetéssel nyolcvanhárom ajándéktárgy között választhatnak, de aki azonkívül még tizenkét lirát is fizet, az gázkályhát is kap; az első háromszáz előfizető pedig külön jutalmul egy-egy üveg Épernay-pezsőt. Végül még a torinói Stampa említendő, mely minden hatodik előfizetőnek egy San Marino köztársasági sorsjegyet ajándékozik, amellyel az illető szerencsés esetben kétszázezer lirát is nyerhet. Az ilyen közönségfogdosási politika különben nálunk sem újság; némely lap oly kedvezményeket ígér az előfizetőinek, hogy szinte kételkednünk kell annak igaz voltában.

Az ólom okozta betegségek

(III.) A kézi szedéssel foglalkozó betűszedőknél az ólommérgezés veszedelme legfőképpen abban rejlik, hogy kezük a fémes ólomból álló betűkkel, valamint a szedőszekrények fenekén levő, sok ólmot tartalmazó porral folytonos érintkezésben legyen. A kéz ilyenformán gyorsan piszkolódik, és csakhamar puha ólomréteggel vonódik be.

A szekrény fölrázásakor, amit tudniillik akkor szokott megcselekedni a szedő, mikor a betűkészlet már vége felé jár: a szekrénybeli por fölkavarodik, és ilyenkor nagyobb mennyiségű por juthat a lélekző szervekbe, s esetleg a nyáladék útján az emésztő szervekbe is.

A szekrénybeli por sűrűbbik és nehezebbik felében Fromm vizsgálatai szerint 38,77, a lazább részletekben pedig 17,27 százalék az ólomtartalom. A bécsi államnyomdában tett kísérletek idején viszont, amikor vacuum cleanerrel szívatták ki a port a szedőszekrényekből: 15,63 százaléknyi ólom- és 4,93 százaléknyi antimontartalmat sikerült teljes biztonsággal kimutatni.

A szedők ólommérgezésének fő-fő okait azonban nem ebben kell keresnünk. A mérgeződés ugyanis legtöbbször magának a

szedőnek gondatlanságából következik be.

Régi rossz szokásuk a betűszedőknek, hogy munkaközben esznek meg dohányoznak, a nélkül, hogy a kezüket előbb alaposan megtisztítanák. Az ozsonaidőnek árszabályszerű megállapítása előtt szélteben tapasztalhattuk, hogy szaktársainknak jó része szedés közben fogyasztotta el ozsonaját, a kvadrátumos rekeszbe téve mondjuk a vajjas kenyerét. Ilyen körülmények közt már most szinte lehetetlen dolog, hogy az ujján tapadó puha ólomrétegből valamicske át ne kerüljön az ételre, s onnan a gondatlan szaktárs gyomrába. A cigaretta-sodorintás és annak, vagy a szivarnak munka közben való fogdosása révén is jókora mennyiségű fémes ólom kerülhet szájunkon át az emésztő szerveinkbe.

Itt tehát csak a fölvilágosítás segíthet. Föl kell világosítani a betűszedőket, hogy mennyire veszedelmes az, ha munka közben, a nélkül, hogy a kezüket előbb alaposan megmosnák: esznek avagy dohányoznak.

A mérgeződés eme fő-fő oka mellett csak másodsorban jó tekintetbe a szedőszekrények kifujtatása közben való mérgeződés. Ezt a munkát ma még többször nagyon primitív módon végzik. Kiviszik a szekrényt valahová az udvarba, s nekiállítanak egy inasgyereket, aki kézi fujtatóval, óriási porfölkavarás mellett igyekszik a rekeszeket megtisztítani a fenekükön tapadó portól.

Hogy ez a tisztogatás nem lehet valami nagyon alapos: magától értendő, mert hisz a fölkavart por hamarosan megint leülepedik.

De most nem erről van szó, hanem arról, hogy mennyiben veszélyezteti ez a processzus a fujtatást végző munkások egészségét.

Aki életében gyakrabban fujtatott ki ilyen módon szekrényt, bizonyára emlékezik arra, hogy munkája végeztével bizonyos émélygősen édeses ízt érzett a garatjában. Nos, ezt az ólom okozta, amelyet fujtatás közben bizony meglehetősen mennyiségben lélegez be s nyel el az ember.

No, most térjünk át a betűöntésekben és stereotípiái műhelyekben előforduló ólommérgezési esetekre. Annyi kétségtelen, hogy itt is a szájon és az emésztő szerveken által szokott történni a mérgeződés. Az újságok stereotípiái műhelyeiben például a lázasgyorsaságú munka közben nincs ideje a munkás-

nak arra, hogy higiénikus szabályokkal is törőd-
jék; ólomlepedékes kezéről bajuszára, szá-
jába kerül a méreg, onnan pedig emésztő
szerveibe vándorol.

A betűöntésekben főleg ott kell számolni
az ólommérgezéses esetek nagyobb számban
való föllépésével, ahol nincsenek úgynevezett
komplett gépek, vagyis ahol egy sereg mani-
puláció – például a csinga letörése és az
öntési forradás lecsiszolása, a betűmagasság
szabályozása stb. – kézi munkával történik.
A betű csiszolásakor igen finom por keletke-
zik, amelyet a munkás egyrészt könnyen be-
lélegez, illetőleg elnyel, másrészt pedig ez a
rendkívül finom por a bőr pórusaiba is úgy
beleveheti magát, hogy egyszerű mosással
onnan el nem távolítható.

Csiszológépek használatakor is ugyanez az
eset. Alácsiszolásakor például – amikor ugyanis
a betű törzsét vékonyabbá teszik, mint aminő
a képe – oly nagy mennyiségű finom ólom-
por keletkezik, hogy az komolyan veszélyez-
tetheti a körötte foglalkozóknak egészségét.

Kassai könyv- csinálók régen

Kassa városának jelentős szerepe van ha-
zánk kulturtörténetében. A török dúlástól
megkímélve, de különben földrajzi hely-
zeténél fogva is: szépen fejlődhetett ott az
ipar és kereskedelem, s jutott alkalom a mű-
vészi ipar gyakorlására is.

A kassai ötvösök híresek voltak a maguk
idejében, és bizonyos fokú könyvművészet is
helyet talált a város falai közt.

Legbuzgóbb nyomdászattörténeti kutatóink
egyike, Kemény Lajos írja a Magyar Könyv-
szemlének legutóbbi füzetében: Vagyons
polgársága s az itt korán meglepedett
domonkos- és ferencrendű szerzetesek révén
Kassa városa már a XIV-ik század közepén
vezérszerepre jutott szellemi téren is; a városi
iskoláról az 1394. évben emlékeznek meg a
jegyzőkönyvek. A könyv másolása két szerzet
kolostorában virágzott s a kassai domonkosok
a teológiának is szorgalmas munkásai voltak.
Regensberger Leonardus, 1468-ban a budai

rendház superiorja s a következő évben a
kassai kolostor tagja, egyházi beszédeit ismer-
jük; ez évből való Craus Márton »de
Cassovia« kódexe. Dániel szerzetes 1479-ben
írt munkája is korunkra maradt. Kassa városa
jegyzőkönyve az 1398. évben említi János
scriptort, aki 1399-ben a város jegyzője lett.
A jegyzőkönyv így szól: »Considerandum est,
quod in anno MCCCCLXXXIX honesto viro
Petro de Tirnavia officio notariatus resignato,
Stoyanus index et iurati civitatis Cascha idem
officium Johanni in artibus bacalareo, ut
fidei scribae, unanimiter vendicarent in
festo sancti Arnolphi episcopi eorum concordii
et maturo concilio praevadente.« A város
Stadtpuchjában az 1465. évben Janusch dyak
nevével találkozunk, aki valószínűen egy a
domonkosok 1476. évbéli miniátorával. A szer-
zet könyvtárában őrzött kódexe kolofon-
jában olvasható a Janusch Dyack neve, egy
előző lapon pedig F(rater) J(ohannes) C(asso-
viensis) betűkkel örököltette meg magát.
Világi miniátorok működéséről szól az 1492.
évi jegyzőkönyv: »Vorbot Niclos moler. Am
tag sancti Jacobi hat er verboten ein mesz-
buch zu Urban moler.« 1514-ben Harreweyl
Gergely scriptor nyert polgárjogot.

Az 1493. évvel a könyvkereskedelem is
helyet nyert a városban s az első ismert
kassai könyvkereskedő Reh Henrik, akit mint
puchfürent említenek a jegyzőkönyvek. A
könyvkereskedő tilalmat tett Prewsz János
javaira és könyveire, melyeket ez Steyner
Mihály ötvösnél zálogba vetett s ettől Antal
ötvös kezére kerültek. A tanács még ez évben
engedélyt adott Haller Jánosnak, hogy ugyan-
ezeket a könyveket Mihály ötvöstől magához
vehesse. Preusz János adósságát az 1495. év
husvét hetében Seydel István, Kassa város
jegyzője megfizette, valószínűen magához
váltván a könyveket. Az 1542. évben István
szobránci pap három arany forint erejéig
tett tilalmat a Kassán időző András krakkói
könyvkereskedőre, talán a megrendelt s nem
szállított könyvek miatt. Első ízben Márton
segédje Ambrus tesz tilalmat György deáknak
Sibenburger Jánosnál levő pénzére. Ugyancsak
Ambrus 41 frt 25 denár erejéig Kristóf kassai
ötvösre, aki Márton egyik rozsnói vevőjeért
jótállt. 1546-ban a kassai domonkosok prédiká-
tora tett tilalmat 7 és fél frt erejéig Szabó

Márton könyveire; azonban egy személy-e Márton könyvkereskedővel: nem tudjuk meg. Az 1547–1563. évek közt Guttler Gáspár eperjesi könyvkereskedő sűrű üzleti összeköttetésben van Kassával. Már az 1547. évben tilalmat tesz kassai adósára; 1563-ban pedig Panka Péterre; az 1561. évben Gyulafehérvárott fogságba vetik s ez év augusztus hó 16-án maga János Zsigmond fejedelem tudatja Eperjes városával, hogy a fogoly kiszabadulása érdekében intézkedni fog. A reformáció iratainak a könyvkereskedők buzgó terjesztői voltak. Cromer Lénárd, Kassa város jegyzőjének Bécsben 1560 január hó 5-én kelt leveléből értesülünk erről, aki tudatja a városi tanáccsal, hogy a beszercebányai könyvkereskedő könyveit lefoglalták. Az 1581. évben Gallen János könyvkereskedő nyert kassai polgárjogot. 1583-ban történt halálakor könyvraktárát összeírják. A levéltárból az is kitünik, hogy Gallen a könyvkötő mesterséget is űzte. Az 1535. évben Márton kassai könyvkereskedőről van szó; a jegyzőkönyvek reá vonatkozó pontjából kitünik, hogy egyúttal könyvkötő is volt.

Kassán a hártfai *Fischer János* az 1610. évben állítja föl a könyvsajtót a város pénzbeli segítségével. Az 1614. év június hó 19-én ismét segítségért fordul a városi tanácshoz: »Könyvkötő kér valami 200 frt subsidiumot. Deliberatum: Nincsen pénze az városnak; az debrecenit – t. i. könyvnyomtatót – kell hívni, lám ajánlotta magát.« *Schulcz* veje, *Szigyártó Sebestyén* 1652 december hó 5-én »suplikál az typographiához tartozó eszközökért való restantiának megfizetésére. Delib.: Megadják, legyen várakozásban.« A sajtót ugyanis *Schulcz* örököseitől a város magához váltotta.

A város kezéről *Severs Bálint*, majd ennek halála után *Severini Márk* könyvnyomtatóéra került: »1658. Die 14 Decembris. Marcus Severini typographus az nemes tanácsnak 1658. esztendőbeli calendariumokat praesentálván, suplicált alázatosan ezen, minthogy az első mostani terminusra az nemes város adósságát le nem teheti, lenne az nemes tanács valami kevés várakozással. Delib.: Az calendariumokért az nemes tanács offerált talleros 4. Az adósságért is léssen egy kevés várakozással, de mindazonáltal maga is serénykedjék megfizetni.« A könyvkötő mesterek

panaszára a városi tanács a jezsuita kollégium nyomdájának vezetőjét, *Klein Jánost* az 1693. évben eltiltja a könyvkötő munka elvállalásától: »1693 ápril 16. Rott Pál válasza: a nemes magistratus kész imponálni Klein Jánosnak, hogy professiója mellett maradjon és compactor legényt ne tartson és váltó munkát, compactoriához valót többé ne fogadjon.« A dolog magyarázatául meg kell említenünk, hogy nálunk ekkor alakulnak meg a könyvkötőcéhek, míg addig a könyvnyomtatók és és könyvkereskedők szolgálatában állottak.

Egy óriási pergamen-kódex

A világ legnagyobb könyvét a stockholmi királyi könyvtárban őrzik. Ez a könyv kilencven centiméter magas, ötven centiméter széles és olyan súlyos, hogy három ember alig tudja fölemelni. Háromszázkilenc pergamenoldalra van írva; e háromszázkilenc oldalhoz százhatvan szamar bőrért használták föl. Kézirat az egész, gótikus írással, remekbe készült iniciálékkal. Szilárd tölgyfából készült a kötése, réz-sarkokkal meg kapcsokkal. Tartalmazza az ó és új testamentumot, a zsidó antikvitásokat, a *Bellum Judaicumot*, a spanyol izidori gyűjteményt, a könyörgések könyvét. Sőt van benne útmutató a pestis, a gonoszok s rablók meg az ördög ellen. 1224-től 1239-ig írták cseh szerzetesek és 1648-ban vitte el Prágából Königsmark generális. A nép az ördög bibliájának nevezi, amely nevét onnan kapta, hogy a monda szerint egy halálra ítélt szerzetes az ördög segedelmével írta volna, csak hogy a halálbüntetéstől megszabadulhasson.

Papirosfélék megvizsgálása

A papirus anyagának megvizsgálása nem könnyű dolog, s absolute biztos meghatározásra csak az azzal hivatásszerűleg foglalkozó intézetek s gyakorlott szakemberek képesek.

A papiros anyagát illetőleg legbiztosabb fölvilágosítást képes adni ugyanis a mikroszkóp. Ezzel azonban nem mindenki tud bánni, még kevésbé használható eredményekhez jutni. Igen erős nagyításkor konstatálható például, hogy micsoda rostanyagok vannak meg a papirosban. De mert e rostanyagok az őrlés következtében nagyon széjjelroncsolódnak, igen sok esetben valami segítő eszközhöz kell a mikroszkópos papirosvizsgálatot végző embernek folyamodnia. E segítő eszközrendesen abban a körülményben találja meg, hogy a különböző rostanyagok különbözőképpen veszik föl a festéket, valamint hogy más- és másképpen viselkednek a kémiai reagensekkel szemben.

Ennek az utóbbi tulajdonságnak az ismeretét azonban a nyomdász is hasznára fordíthatja, és sok esetben meglehetősen biztossággal következtethet így a papiros anyagának minőségére, még pedig gyors, egy-két percig tartó processzus nyomán, ami különösen fontos a kereskedelem és ipar embereire nézve.

A papiros anyagának silánysága és tartóságának alacsony foka legelső sorban a benne foglalt lignintől, vagyis korhadásra képes faanyagtól függ. Lignint fölös mennyiségben tartalmazó papirosok a napfény hatására hamarosan megsárgulnak, később megbarnulnak. Ha például fehér újságpapirost fotografiai negatív alatt egy-két hétre a napfény közvetlen hatásának teszünk ki: valóságos fotografiai másolatot nyerünk, amiből az következik, hogy a papirosban foglalt faanyag, a mennyiségének foka arányában, meglehetősen fényérző.

Sárgulásnak különben még a jobbfajta, kevesebb lignint tartalmazó papirosok is ki vannak téve. Hogy mennyire hajlamos valamely papiros a sárgulásra, a következőképpen ítéldhetjük meg: Üveg pohárba kevés salétromsavat töltve, a megvizsgálásra váró papirost rövid időre a pohár fölébe tesszük, úgy hogy a salétromsavból fölszálló pára érje. Majd egy másik pohárba kevéske szalmiákot téve: e fölé tesszük a papirost. A salétromsav párázata okozta foltnak mostan való kifakulásából megállapíthatjuk az esetleges sárgulásnak is a fokát.

A sok lignint tartalmazó papiros nemcsak hogy megbarnul a napfény hatására, hanem

egyszersmind törékennyé is válik. Ha például az újságpapirost napsütéses ablakba tesszük, néhány nap múlva olyannak fogjuk találni, hogy a kézbe fogva, szinte magamagától törik, széjjel hull.

Éppen ezért sok esetben a nyomdászra nézve is igen fontos, hogy megközelítően kitudhassa: vajjon mekkora lignintartalma van ennek és ennek a papirosnak. Ennek kitudása nem boszorkányság, mert egész sereg olyan kémiai szerünk van, amelynek hatására a lignin rögtön elárulja magát.

E kémiai reagensek közt legösmertebb a kénsavas anilin. Ezt megkaphatjuk majd minden droguakereskedésben. Vizes oldatával megnedvesítve a papirost, azt, ha lignin van benne: sárgára festi, ha nincs: meghagyja az eredeti színében. Az oldatot úgy készítjük el, hogy egy gramm anilinszulfátot ötven köbcentiméter forró vízbe teszünk, s aztán egy csepp kénsavat eresztünk bele.

Gyakorta használt szer a floroglucin is, amelyet úgy preparálnak vizsgálatra alkalmassá, hogy egy gramm floroglucint ötven köbcentiméter tiszta spirituszban föloldanak, s aztán huszonöt köbcentiméter tömény sósavat kevernek hozzá. Ez a szer a papirosban foglalt lignint vörösre festi.

Az amilkénsav a papirosban levő faanyagot — mennyiségéhez képest — vörösre, ibolyára, esetleg sötétkékre is festi.

Egy további reagenset huszonöt köbcentiméter klórcink, öt gramm jódkáli, egy gramm jódt s tíz köbcentiméter víz keverékéből állítanak össze. Az előbbiekkal ellentétben, ez a szer nem a lignint, hanem a papiros tartóssága tekintetében nagyon értékes lenrostokat, valamint a gyapot- meg espartórostokat festi meg, még pedig ibolyaszíntől kékig terjedően, s a faanyagot mindössze csak hogy egy kissé sárgásra színezi.

A könyvnyomtató igényeinek legjobban megfelelő s egyszersmind legalaposabban kipróbált szernek azonban a Wurster dr. reagensét tekinthetjük. A görllitzi Schuchardt-gyár di-papiros (a »dimetilparafenilendiamin-papiros«-nak könnyebb kiejtésű rövidítése) néven elég olcsó pénzen — két márka, színskálával együtt négy márka — hozta ezt az anyagot forgalomba. Üvegcsébe zárt, impregnált papiros-szalagból áll. Használatkor levá-

gunk egy darabot a papiros-szalagból, és jól megnedvesítve, a megvizsgálásra váró papirosnak két összehajtott lapja közé préseljük. Az utóbbinak a szalaggal érintkező része már most megvörösödik, még pedig annál élénkebben, mentől több benne a lignintartalom. Ha ezt a vörösséget a színskála megegyező árnyalatával összehasonlítjuk, még a faanyag százalékát is pontosan megállapíthatjuk. Krétázott papiros vizsgálatkor természetesen a krétaréteget előbb el kell távolítanunk, ami vízbemártás avagy levakarás útján is történhetik.

Savaknak a papirosban való jelenléte is érdekelheti esetleg a nyomdászt. Tiszta bronz- vagy aranynyomatról ugyanis nem lehet szó, ha valamelyes savakat tartalmaz a papiros, s különben is: a papiros tartósságát is nagyban csökkentheti a savtartalom.

A sav jelenlétének megállapítása könnyen történhetik: kongóvörössel megfestett papircsíkot olyan vízbe mártunk, amelybe a megvizsgálásra váró papirosból előzetesen beleáztattunk egy csomót. A papiros savtartalmának egy része átment a vízbe, s az ebbe mártott kongóvörös papiros egyszeriben kékre festődik.

Metilnarancsra festett papirossal is kimutatható a savtartalom. Jól megnedvesítjük ezt a papirost, s aztán a megvizsgálásra szánt papiros közé préseljük. Ha az utóbbinak van valamelyes savtartalma: a kémlőpapiros narancsszíne vörösre változik.

A kénessav avagy klór jelenlétének megállapítása is elég egyszerű dolog: egy lap valódi ezüstfüstöt teszünk a megvizsgálendő papiros két lapja közé, s az egészet vagy fél óra hosszat gőzöljük. Mondjuk valami teafőző edény fölött. Ha az ezüstfüst tiszta s fényes marad: sem klór, sem pediglen kénessav nincsen a papirosban. Szabad klórt különben sem szokott tartalmazni a papiros, legföljebb csak a vegyületeit.

A kémiában annyira használatos lakmusz-papiros nem alkalmas a papiros savtartalmának meghatározására, mert timsótartalma is van rendszerint a papirosnak, ez pedig már egymagában – sav jelenléte nélkül is – vörösre festi a papirost.

A hamutartalom meghatározásának az a célja, hogy kimutassák a benne levő ásványi

szurrogátumok mennyiségét. Ezt a vizsgálatot úgy hajtják végre, hogy valamely papiros-mennyiséget pontosan lemérve, tökéletesen elégetik azt, és aztán a fönmaradó hamumennyiséget újra pontosan lemérik.

Az enyvezés növényi vagy állati mivoltának meghatározására is van mód. A gyantával való enyvezést például fölismerhetjük az éter segedelmével. Egy csöppet ebből a megvizsgálásra váró papirosra csöppentve, a főlzsáradása után is megmarad a nyoma egy gyűrű alakjában, de természetesen csak akkor, ha gyantát használtak a papiros enyvezéséhez. Sztearint csöppentve a papirosra és aztán újból levakarva: növényű enyvezésű papiroson üvegfényű folt marad vissza; állati enyvezésűn ez vagy egyáltalában nem jelenik meg, vagy pedig alig-alig látszik.

Ha a növényi enyvezésű papirost spirituszban főzzük: a gyanta kiválik belőle. A főzetet leszűrve és vízbe átöntve: ez utóbbi megzavarodik a beléje került gyantától.

A keményítőnek a papirosban való jelenléte jódkáival mutatható ki, amitől a papiros megkékül.

Az itatós papiros szívóképességi fokának megállapítása végtelenül egyszerű. Jó hosszú csíkot kivágnak belőle, s aztán az egyik végével vízbe mártják. Közepes minőségű itatós papirosban tíz perc alatt ötven-hatvan milliméternyi magasságra szívódik föl a nedvesség.

A papirosvizsgálat terén Magyarországnak is van egy kiváló szakembere *Rejtő Sándor* műegyetemi tanár személyében, aki három esztendővel ezelőtt kiadta »A papiros tartósságának megállapítása« című könyvecskéjének második kiadását. A mű könyvkereskedői forgalomba tudtunkkal nem került, s így nem is tudtuk megszerezni, *Sulyás Pál dr.-nak*, a Magyar Könyvszemle érdemes segédszerkesztőjének egy recenziója nyomán azonban mégis megtudtunk egyetmást Rejtő tanárnak a papirosvizsgálatra vonatkozó irányelveiről.

A papirosvizsgálatnak e szerint a következő részletekre kell kiterjednie:

1. *A súly és vastagság megállapítására.* Méréshez szükséges eszközök: egy oly mérleg, amelyen 0'05 gramm még pontosan leolvasható, miután a súly megállapításához egy

01 négyzetméter nagyságú papiroslap szolgál; továbbá egy olyan mikrométer, mellyel 002 milliméter még leolvasható. Ennél vékonyabb, úgynevezett selyempapiros vastagságának lemérésére a lipcei Schopper cég által gyártott rúgós tapintó szolgál.

2. *A kémiai tartósság megállapítására.* Itt első sorban a papirosgyártáshoz ujabban mind sűrűbben használt fasejteken előforduló, és gyors oxidálódása folytán rendkívül káros hatású lignin kimutatására kell törekednünk. Ily célra Rejtő az alkoholos floroglucin-oldatot, a kénsavas anilin-oldatot és a dimetilpara-fenilendiamin-oldatot ajánlja; ezek elseje vörösrre, másodika élénk sárgára, harmadika pedig – a recenzió szerint – narancs-színűre festi a lignint. Gondtalan gyártás következtében a papiros anyagában szabad savat, szabad klórt vagy szabad ként is találhatunk, melyek mindegyike károsan befolyásolja a gyártmány jószágát. Az elsőnek reagens szere a Böttiger F. tanár találmánya: a kongóvörös papiros, a másodiké a jódkáliumos keményítővel telített itatós papiros, a harmadiké az ezüsfüst.

3. *A papiros anyagának meghatározására.* A papiros tartósságának két fő tényezője a használt sejtek rostjainak hosszúsága s kuszált-sága lévén, ennek megállapítására a mikroszkóp szolgál. A mikroszkóp alá készítendő preparátum előállítására röviden a következőképpen történik: A papirosban levő gyantákat és állati enyveket előbb kioldva belőle, az így előkészített papirost szétfoszlatják s a kifoszlott sejteket vízbe avagy glicerinbe ágyazzák. A preparátumban levő sejtek eredetét oly reagenssel, például jódos kálium-oldattal mutatják ki, mely a különböző eredetű sejteket különbözőképpen színezi.

4. *A papiros vízszívó képessége és enyvezési módjának meghatározására.* A papiros vízszívó képességének fokát legcélszerűbben Herzberg módszerével állapíthatjuk meg, mely abban áll, hogy vízben oldható festékkel a papirosra vont, arányosan vastagodó vonalak beszívódási fokát állapítjuk meg a papiros keresztmetszetén mikroszkóp segítségével. Az enyvezés módját, vagyis gyanta, illetőleg állati enyv alkalmazását a vizsgálandó papirosból háromszázalékos szódaoldattal készített kivonat alapján mutathatjuk ki, a kivonatnak sósavval

és tömény tanninoldattal való kezelése útján.

5. *A mechanikai jószág megállapítására.* A mechanikai jószág a papiros rugalmasságától s szívósságától függvén, azt állapítják meg, hogy e tulajdonságok mily mértékben érvényesülnek a szakításig terjedő húzó, illetőleg ismételt hajtogató erő igénybevétele alkalmával. Ennek megállapítására két módszer van: az egyik a szakadási hossz és százalékos nyúlás megállapításán, a másik pedig a munka elvén alapul, amelyet papirosok vizsgálatánál Rejtő Sándor alkalmazott először.

Rejtő a papiros jószági fokát ez elvek alapján tíz osztályba sorozza, melyek közül a III–IV. osztályok két-két alosztályra (*a* és *b*) szakadnak. A papirosfajok használhatóságát külön táblázatban teszi szemléletessé, melynek adatai megegyeznek a Németországban megállapított s a papiros használhatóságára vonatkozó föltételekkel. Mint Gulyás Pál dr. megjegyzi, e táblázat szerint tartós nyomtatványokhoz a IV. osztályba, több esztendőre szóló iskolakönyvekhez az V. *b*) osztályba tartozó ligninmentes, a napokra vagy hónapokra terjedő használatra szánt nyomtatványokhoz pediglen a táblázatnak VII-ik osztályába sorolt lignintartalmú papirosfajtát kellene használni.

Botrányos sajtóhibák

Flavigny doktor, a párizsi egyetem héber tanára 1647-ben kritikai értekezést írt tanártársa, *Echellensis Ábrahám* ellenében, s többek közt citálta ezt a bibliai mondást: »Quid vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides.« (Meglátod a szálkát a testvéred szemében, de a magadéban nem veszed észre a gerendát.) Hogy, hogy nem: a mondat második felében kimaradt egy *o* betűcske, s az egésznek egyszerűen nagyon furcsa meg trágár lett az értelme (oculo: szemben; culo: alfelben). *Echellensis* ezt a nyilvánvalóan tipográfiai hibát alaposan kihasználta; bevádolta *Flavigny*t, hogy gyalázatos istenkáromló módon parodizálja a szentírás szövegét, s teljes harminc esztendeig üldözte érte az ellenfelét.

Á franciák hírneves könyvnyomtatója, *Firmin Didot* is sokat bosszankodott egy kellemetlen sajtóhiba miatt. Egyik Racine-kiadásában ugyanis a következő szövegnek kellett volna előfordulnia: »Vous allez à l'autel, et moi j'y cours, madame!« (Kegyed elmegy az oltárhoz, asszonyom, s én is oda sietek!). Az »à l'autel« helyébe azonban a hasonló hangzású »à l'hôtel« (a szállodába) került, ami egészen más értelmet adott a mondatnak.

Disszapillantás a múltba

(II.) Mint május havi füzetünkben említettük, Sommer Lipótnak Falk Zsigmond vezette bécsi nyomdájában készült a Magyar Sajtó című napi lap. Érdekes dualisztikus egy újság volt ez; Bécsben is volt kiadója, meg Pesten is. Ott Sommer Lipót volt a mindenható lapvezér, itt pedig Landerer és Heckenasték intézkedtek a lap adminisztrációs ügyeiben. A szerkesztő eleinte Török János volt.

A Magyar Sajtót azért készítették Bécsben, mert ott enyhébb volt a cenzura, mint idehaza, a leigázott Magyarországon.

Az abszolutisztikus időköt tehát Bécsben töltötte Falk Zsigmond, dolgoztatva egyrészt a magyarságért, másrészt pedig tevékenyen kivéve részét a bécsi könyvnyomtatók társas életének kollégialisabb alapokra fektetéséből. Öreg bécsvárosi szaktársaink igen jól emlékeznek még a Sommer-nyomda akkori kollégialis faktorára, illetőleg későbbi igazgatójára.

1857 elejétől Pesten nyomtatták a Magyar Sajtót. Szerkesztője most már Hajnik Károly volt, akit Jókai Mór, majd Vajda János, Pákh Albert s ismételten Hajnik Károly követtek úgy két-éves időközökben. Hajniknak, Jókainak óvatosságuk következtében nem igen gyűlt meg a bajuk a cenzurával, de a morózus Vajda János rajta vesztett. A cs. kir. hadi főparancsnokság nyolc napi fogságra ítélte egy közleményeért, s a kiadó Heckenast Gusztávra is rásóztak száz forintnyi pénzbírságot.

Amíg Vajda János a rendőrség vendégszeretét élvezte: 1863 december 3-ától 10-ikéig a kiadó felelőssége és jegyzése mellett

jelent meg a Magyar Sajtó. Két év múlva meg is szűnt. A Székely József szerkesztette Magyar Világba olvadt bele. Ez a hatvanas évekbeli Magyar Világ nemsokára Sürgöny címmel a Budapesti Hírlap című kormánypárti lappal fuzionált. A Sürgönyből lett aztán az alkotmányos korszak beálltával, 1867 márciusában a mi mostani hivatalos lapunk, a Budapesti Közlöny.

Vajda János olcsón szabadult a sajtórendőrség körmei közül. Legjelesebb publicistáink jó részének több is kijutott a rendőrség vendégszeretetéből. A mi Falk Zsigmondunknak aranytollú testvérbátyját, Falk Miksát például egy a Wandererben megjelent cikkéért hat hónapi súlyos börtönre íteltette a Schmerling-kormány; ezt a büntetését a legfőbb törvényszék ugyan három hónapra szállította le, de kiszabadulása után társadalmi uton kezdte őt üldözni a hivatalos hatalom. Így például megakasztották a bécsi takarékpénztárnál elfoglalt állásában való előmenetelét stb.

Tóth Kálmán is rajta vesztett egy ízben. Az Emich Gusztávtól kiadott és nyomtatott Bolond Miskának volt szerkesztője 1862 körül. Ez év októberében az abszolút hatáskörű katonai törvényszék egy július havában megjelent cikk miatt három hónapra fölfüggesztette a lap megjelenését, s a szerkesztőt két havi, *Emich Gusztávot* pedig egy havi fogságra ítélte. A három hónapi szünetelési idő alatt azonban Emich Gusztáv a Röppentyűk meg a Krampuszok című humorisztikus füzetekkel kárpótolta a Bolond Miska olvasóit. Ez az utóbbi lap a három hónap leteltével újból megindult, s rendszeresen megjelent 1875 végéig, amikor a ma is meglévő Bolond Istókra változott a címe.

Nem érdektelen tudnunk, hogy a bátor könyvnyomtató Emich Gusztáv neve a hatvanas években egyike a legnépszerűbbeknek. S ezt nem annyira fogházbüntetésben való részesedésének, mint inkább annak köszönhetette, hogy a Kossuth-nóta dallamára a következő »nóta« divatozott széles e Magyarországon:

Müller József nagy naptára,
Szerkesztette Fribájsz István,
Nyomtattatták ötvenhétben
Emich Gusztáv betűivel.

Éljen a haza!

A Kossuth-nóta eredeti szövegét ugyanis nem volt tanácsos akkoriban énekelgetni; egyértelmű lett volna az többhavi nehéz börtönbüntetés megkockáztatásával. Úgy segítettek tehát magukon a nekibusult magyarok, hogy a főttebbi címlap-szöveget dalolták az inkriminált nóta dallamára. Magukban pedig gondolhatták, ami jól esett. *(Folyt. köv.)*

Nyomdászat és fotográfia

(III.) A fotografáláshoz egy oldalán bróm-ezüstszelatin-réteggel bevont lemezt avagy filmet használunk.

Bróm-ezüst úgy keletkezik, hogy az ezüst-nitrátnak vagyis pokolkőnek az oldatát bróm-káliumnak az oldatával keverjük. A zselatin, amelyben a bróm-ezüst a legfinomabban van elosztva, csak kötőszereül szolgál.

Mind a lemez, mind pedig a film rendkívül érzékenyek a nappali világosság meg egyáltalában a fehér fény irányában, de már a vörös fényre sokkalta kevésbé reagálnak. Kezelésüknek tehát okvetetlenül sötétpiros világítás, vagyis az úgynevezett rubinfény mellett kell történnie.

A bróm-ezüstszelatinnal bevont és száraz lemezeknek vagy egyszerűen csak lemezeknek nevezett üveglapok legalkalmasabbak a fotografiai munkálkodáshoz, amennyiben egyrészt olcsóbbak, mint a filmek, másrészt meg könnyebben is kezelhetők emezeknél.

A lemezeket gyárilag állítják elő, s tartóságuk, föltéve, hogy szárazan és fénytől mentesen vannak csomagolva, abszolútnak nevezhető. Saját magunknak nem érdemes preparálnunk a lemezt. Ez csak a reprodukciós fotografálásban szokásos.

Lemezek vásárlásakor nem ajánlható a túlzott takarékoság, mert az olcsóbb lemezek rendszerint silányabb minőségűek is egyszerűen, és az ilyen lemez okozta esetleges sikertelenség könnyen elkedvetlenítheti különösen a kezdő műkedvelőt.

A fotografiai száraz lemezeknek főképpen két fajtája fordul elő a kereskedelemben, és pedig a közönséges meg az ortokromatikus

száraz lemez. Az előbbi a sárga, zöld meg vörös fény iránt kevésbé érzékeny. Egy fizikai törvény értelmében ugyanis minden fényérző anyag csakis olyan színek által változtatható meg, amelyeket abszorbeálni képes; amelyeket visszaver, vagyis reflektál: azok nem változtathatják meg. Kölcsonösen azonban csak a komplementáris színek tudják egymást abszorbeálni. Ilyen egymást kiegészítő, vagyis komplementáris színek: a vörös meg a kékes zöld, a narancs-szín meg az égszínkék, a sárga meg a pirosasba játszó kék, a zöldes kék meg az ibolyaszín.

Ebből megérthetjük a közönséges száraz lemezek érzéketlenségét a sárga, zöld meg vörös fénysugarak iránt. Az ilyen közönséges száraz lemezeknek bróm-ezüstszelatin-rétege ugyanis sárgás színbe játszik, tehát főképpen csak a kék meg ibolyaszín sugarak abszorbeálódnak rajta, s a lemez az e sugarak érte helyeken feketedik meg legjobban. Ez oknál fogva a kész képen az összes kék részletek mindig nagyon világosan, a sárga zöld meg vörös részletek pediglen túlságosan sötéten tűnnek föl. A sárga vagy piros hajtókás katonai zubbony sötét kék színe helyében egészen világos tónust kapunk a kész fotografíán, a sárga vagy vörös hajtóka pedig igen sötéten adódik ki, holott szemünk éppen a sárgát meg a vöröset érzi világosabbnak, és a zubbony kék színét sötétebbnek.

A világossági értékeknek ez a hamis visszadása sok esetben nagyon zavaró, s ezért a lehetőséghez képest kerülnünk kell.

Bizonyos anilin-festőanyagoknak a bróm-ezüstszelatinhoz való hozzákeverése által a sárga, zöld és vörös színek iránt is érzékenyenyé tudják tenni a fotografiai lemezt, illetőleg ennek érzékenységét bárminő színű sugarak irányában egyformává tudják tenni. Az e célra használt anilinfestékek a következők: az eritrozín, cianin, etilvörös, pinakróm és a pinacianol.

Az ilyenformán színezett száraz lemezeket színérző vagy ortokromatikus lemezeknek hívják. Nem adnak színes képet, mint a Lumière-féle autokromlemezek, hanem csupán olyat, amelynek tónusai megegyeznek a szemünk érezte világossági értékekkel.

Az ortokromatikus lemezeknek van olyan fajtája, amely kiválóképpen a sárga és zöld

szín iránt érzékeny. Van ismét olyan, amely a vörös szín iránt érzékenyebb, mint a zöld és sárga szín iránt. Azt az ortokromatikus lemezfajtát, mely a sárga, zöld meg vörös színt egyformán érzi, pankromatikusnak is nevezik.

Arckép- meg tájképfölvételeknél a csupán sárga meg zöld szín iránt érzékenyített ortokromatikus lemezek kielégíthetik a legmeszebb menő igényeket is. De amikor nagyon sok vöröset tartalmazó tárgyat fotografálunk, pankromatikus lemezt kell hozzá vennünk. Cinkografusaink is így cselekszenek, amikor háromszínű nyomtatáshoz való klisékhez készítik a fölvételeket. E célra különben perkromó- vagy pinakróm-lemezek elnevezéssel speciális lemezeket is készítenek.

Ortokromatikus lemezeink tartóssága mindössze csak egy évre tehető. A romlott lemez csak fátyolozott képet ad.

Az ortokromatikus lemezek egyaránt igen jól használhatók napsugaras avagy havas tájképek, felhős ég, kosztümök és uniformisok, virágok, üvegfestmények, hímezések stb. fotografálására. Ha színekben gazdag festmények fotografáriai reprodukálásáról van szó: csakis ilyen lemez használható. Éppen úgy régibb fotografáriák reprodukálásakor is. Sőt az arcképfotografálás terén is jó hasznát vehetjük eme lemezeknek. A szem, a szájszögletek meg a halántékok körül levő gyöngéd félárnyékok, a ráncok, szeplők stb. sokkal lágyabban adódnak ki rajtok, és a szemnek meg a hajnak színe tekintetében is közelebb jutunk velük a természetességhez. Az arc nem tűnik föl rajtuk oly beesettnek és ráncosnak, mint a közönséges fotografáriai lemezeken, amelyeken hosszadalmas negatív-retust kíván meg az ily szépséghibák enyhítése, illetőleg eltüntetése. Szóval: az ortokromatikus lemezek használatával a retus munkájából is jó sokat megtakaríthatunk.

Ha ortokromatikus lemezek használatakor a kék szín még mindig nagyon sötéten adódik ki a negatívon, sárga fényszűrő alkalmazásához kell folyamodnunk, vagyis a kék hatását egy sárga üveglemez közbetolásával tompítanunk kell.

E sárga üveglemez alkalmazása által a kék sugarak egészen vagy részben abszorbeálódnak (mert a sárga meg a kék egymásnak

tudvalevőleg kiegészítő színei), a többi színű sugár azonban akadálytalanul keresztülhatol a fényszűrőn. A kék színnek hatása tehát ilyen módon lényegesen csökkentve van, míg a sárga, zöld meg vörös teljes hatásukban érvényesülhetnek. A kék tehát kevésbé sötét lesz a negatívon, s következésképpen a már kész képen sem ad olyan túlságosan világos tónust.

A szerint, amint a kék szín hatását többé vagy kevésbé akarjuk korlátozni, sötétebb vagy világosabb sárga színű fényszűrőt kell használnunk. A legtöbb esetben elég, ha a fényszűrő színe világos sárga. Az árnyalatot illetőleg azonban ügyeljünk arra, hogy az citromsárga, nem pedig barnásba hajló árnyalatú legyen. Üveglemez helyett megfelelő színű zselatinlapocskát is igen jól használhatunk fényszűrőül. *(Folyt. köv.)*

Szakirányú inasoktatás

Említettük annak idején, hogy a Grafikus Művészetők Egyesülete tervvázlatot dolgozott ki inasaink szakoktatására nézve. Ez a tervezet az egyesület által kiadott Magyar Nyomdászati híradása szerint a múlt hó 7-ikán került az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács előtt tárgyalás alá. Jelen voltak Matlekovits Sándor elnökön és Vigh Albert titkáron kívül: Péterffy Lajos alelnök; Fekete József, Gaul Károly, Mártonffy Márton és Schack Béla dr. előadók; Ágotai Lajos, Ary Pál dr., Cserhát Jenő, Farbak István, Firtás Nándor, Gelléri Mór, Györgyi Kálmán, Hegedüs Károly, Hinsenka Bernát, Edvi Illés Aladár, Kolbenheyer Gyula, Lázár Pál, Lencz Ödön, Magyar Endre, Morlin Emil dr., Perjéssy László, Neinényi Imre dr., Nesnera Aladár, Petrik Lajos, Rejtő Sándor, Straub Sándor, Sugár Ignác dr., Thék Endre, Trajtlér Károly, Tordai Imre, Walter Károly s Záray Károly tanácstagok; továbbá Böhm János székesfővárosi iparrajziskolai tanár, Elek Emil, a Pátria Nyomda Részvénytársaság igazgatója, Kohl Ferenc, a Szent-István-Nyomda Részvénytársaság igazgatója, Fuchs Zsigmond, a

Grafikus Művezetők Egyesületének elnöke s Wóznér Ignác, ugyanez egyesület alelnöke, mint meghívott szakértők.

A javaslatot Gaul Károly előadó ismertette, amely után a tanács az előadói javaslatot általánosságban és a részletes tárgyalás alapjául elfogadta.

A részletes tárgyalás során az 1. s 2. pontot a tanács a következő szövegezéssel fogadta el; 1. A szakirányú tanonciskolába csak az vehető fel, aki a grafikai iparokban szerződéses tanonc gyanánt szerepel. 2. A sokszorosító iparok szakirányú tanonciskoláiban az oktatás négy évre, az évi szorgalmi idő pedig egymásután következő (október 1-étől július 30-áig) kilenc hónapra terjed.

A tervezet 3. pontja a következő szövegezéssel fogadtatott el: A tanítás hetenként három munkanapon napi két-két órában és vasárnap délelőtt három órában folyik. A heti óraszám tehát kilenc. A rajz vasárnap tanítandó.

A 4. pont tárgyalásánál elnök aggályait fejezi ki abban a tekintetben, hogy a tanács által megállapított szabályzatban a főnökökre a tíz korona tandíjfizetési kötelezettség hárítassék. Elek Emil meghívott szakértő jelenti, hogy a főnökegyesület maga vállal felelősséget azért, hogy az intézmény érdekében a főnökök ezt a kötelezettséget vállalják. A tanács a tervezet 4. pontját a következő szövegezéssel, abban a föltevésben fogadja el, hogy a főnökök részére kirótt tandíjfizetés kötelezettséget a nyomdászfőnökök egyesülete maga óhajtja: 4. Az iparostanonc főnöke két egyenlő részletben, a beiratáskor és február 1-én esedékes, összesen tíz koronányi tandíjat fizet. Ez a tandíj a sokszorosító-ipar szakirányú tanonciskola berendezésére s fenntartására fordítandó.

A további részletes tárgyalások során a tanács a tervezet 5. és 6. pontjait változtatlanul elfogadja. Elnök fölveti azt a kérdést, vajjon a nyomdász gyakorlati szempontjából nem volna-e megokolt, ha a szakirányú nyomdászinaskolában valamely szláv nyelv is taníthatnék. Wóznér Ignác meghívott szakértő jelenti, hogy a székes főváros területén levő nyomdákban aránylag kevés szláv nyelvű könyvet nyomtatnak, s nem volna megokolt a tantervet megnehezíteni azáltal, hogy az

amúgy is szűkre szabott tanidőbe még egy idegen nyelv vezetessék be.

Tordai Imre tanácstag a gépszedés gyakorlásának fontosságát hangoztatja. Fuchs Zsigmond meghívott szakértő, tapasztalataira hivatkozva, kifejti, hogy a tanuló nem alkalmazható a gépszedéshez, mert akkor már nem tanonc, hanem bérmunkás lesz, és így tulajdonképpen mesterségét nem sajátítja el, ami ellenkeznék a tervezett szakirányú inasiskola céljával.

Wóznér Ignác ehhez még hozzáfűzi, hogy az lenne üdvös, ha törvény erejével tiltatnának el a zsenge, fejletlen testű és korú ifjak attól, hogy szedőgépeknél alkalmaztassanak. A ma használatban levő szedő-öntő gépek még a felnőttek egészségére is ártalmasak, s így a jövő nemzedék sorsát pecsételnők meg, ha a tanonciskolában a gépszédést is fölvennők a tananyag közé.

Gelléri Mór tanácstag utalva a gyakorlati élet igényeire és különösen a sajtó meg hírszolgálat jövő fejlődésének irányára, kívánatosnak tartaná, ha a nyomdászinaskolában a gyorsírás is műveltetnék. Wóznér Ignác meghívott szakértő jelenti, hogy a nyomdászok saját körükben igyekeznek a szakképzés ügyét előmozdítani, s a rendelkezésükre álló eszközökhöz képest a segédek számára is rendeznek továbbképző tanfolyamokat; a gyorsírást a továbbképzés keretébe tartozónak véli és aggályai vannak az iránt, hogy a tanonc a szakirányú iskolában túlterheltsék. Abban a véleményben van, hogy a tanuló akkor készítetik elő legjobban a jövő hivatására, ha mindent a maga idejében rendesen megtanul, s ha a szakirányú tanonciskola jól oldja meg a maga föladatait, akkor az ifjú később a gyorsírást továbbképző tanfolyamon minden nagyobb nehézség nélkül elsajátíthatja. Ellenben fölötte megnehezítené az inasiskola helyzetét, ha a hiányos előképzettséggű és szakmájában is fejletlen tanonc az egységes rendszer nélküli és bonyolult gyorsírással is terheltsék; ez okból ezt a föladatot a továbbképzés számára kívánná fentartani.

A tanács a sokszorosító iparok szakirányú tanonciskolái számára kidolgozott összefoglaló tantervet és részletes tananyag-tervezetet egész terjedelmében elfogadta. Elek Emil meghívott szakértő ezután a főnökegyesület

és nyomdász-szakkörök nevében köszönétét fejezi ki a tanácsnak a szakiskola megvalósítása érdekében kifejtett szíves támogatásáért.

Ujságstatisztikai adatok

Napjainkban mintegy 150.000 új könyv s 4–600.000 folyóiratcikk jelenik meg évente a föld kerekiségén. Az 1900 előtti összes termelés legkevesebb tíz millió könyvre s tizenöt millió cikkre tehető. A könyvnyomtatás feltalálása óta a bibliográfiai termelés geometriai arányokban növekedett. Az első század végéig csak 62.000 mű látott napvilágot, de a második század alkonyán e szám 617.000-re szökött föl; a harmadik század végéig két millió kötet jelent meg, míg a XIX. század az előző három század együttes termésének négyszeresét produkálta. A francia könyvtermelés 1838-ban 6303 művet tett ki, 1905-ben pedig 12.416-ot. A német nyelvű sajtótermékek száma 1870-ben 10.000 kötetre rúgott, 1907-ben pedig 30.000-re. Ha pedig valamely külön tudományágat tekintünk, mint pl. az állattant, azt tapasztaljuk, hogy 1700-tól napjainkig 400.000 mű jelent meg, amiből 100.000 az utolsó tíz évre esik. Mindettől elkülönítendő a napilap-termelés, mely az egész földkerekségén 50.000-re tehető, amiből 21.000 Amerikára esik, napi húsz millió példányszámmal. Ebből látható, mily hatalmas funkciója a társadalmi szervezetnek a könyvnyomtatás. Az északamerikai Unióban a grafikai iparágak 285.000, Németországban 250.000 egyént foglalkoztatnak. A huszonhatezer amerikai nyomdász-műhelybe fektetett tőke másfél milliárd, az évi termelésük értéke két és fél millió frankra rug. A francia sajtótermékek kivitele évenként hetvenöt millió frankra, a németeké pedig száz millió frankra rúg. Ép oly csodálatosak a termeléshez szükséges gépek változatossága s tökéletessége. Gépekkel öntik a betűket, szedik, javítják, stereotipálják a szöveget, nyomtatják, hajtogatják, fűzik az íveket, bámulatra méltó gyorsasággal. A Marinoni-rotációs 50.000 ív nyomtatására képesít egy óra alatt, még pedig hét színben.

Vannak amerikai könyvkötőgépek, melyek segítségével naponként 20.000 kötetet láthatunk el vászon- vagy papírosfödéllel. Ily segítőeszközök mellett nem túlzás amaz állítás, hogy tíz szedő és öt gépmester naponként annyi munkát végez most, amennyire a középkori klastromokban 300.000 íródiák sem lett volna képes.

A fejlődés, a haladás gyorsasága mind jobban hatványozódik. Szinte elképzelni is bajos, hogy hová fog fejlődni száz-kétszáz év alatt a könyvnyomtatás, illetőleg a nyomdászat általában. A jövődömondás ebben a tekintetben teljesen a fantázia birodalmába tartozik.

Elmosódó szélű autotípiák

A könnyed tónustól körülvevett, elmosódó szélű autotípiák nyomtatása jóval nehezebb, mint a kereteseké. Egyrészt az egyengetés is tovább tart, másrészt pedig a nyomtatást végző munkásnak bizonyos gyakorlottsággal kell birnia.

Az amerikai nyomdászok valósággal mesterei ennek a nyomtatási módnak, és el kell ismernünk róluk, hogy a legfinomabb raszterű elmosódó klisékről is pompásan tudnak nyomtatni.

Az elmosódó szélű autotípiákról való nyomtatásnak első föltétele, hogy a klisé meg a talpa között történjen az egyengetés. Klisé-talpul természetesen a fém a legalkalmasabb, de ha ilyesmi nincs meg a nyomdánkban, a bükk, tölgy avagy más ilyen kemény fa is megteszi, főképpen ha keresztlécek is vannak benne.

A lemez alatt való egyengetés a következőképpen történik:

A négy darab szögecskével megerősített lemezről középerősségű póstapapírosra négy levonatot készítünk. A levonatok egyikéből egy, a másikkól másfél, a harmadikkól két s a negyedikkól három cicerónyira beljebb vágjuk le a szélzetet, úgy hogy a levonatokat egymásra rakosgatva, azok lépcsőzetes szélűek legyenek.

A levonatok egyikéből a nagyobb világos

részleteket, a másikon pedig a hibás részleteket aláarakjuk. A négy lapot ezután pontosan egymás fölébe ragasztjuk, majd pedig az előzetesen megigazgatott s kellő számú szöglyekkel ellátott lemez alá tesszük. A lemezt pontosan a helyére igazítva és leszögezve, a lefelé ferdülő széleit valami poncoló-vas segedelmével leveregetjük.

Alulról való, tehát a klisé meg a talpa közé helyezett egyengetés híján nem számíthatunk jó eredményre. A pusztán a nyomóhengeren való egyengetés esetében úgynevezett »hidak« keletkeznek a nyomatokon; vagyis az egyengető-papiros vágási helye mellett egyszerre csak megszakad a tónus, majd egy milliméterrel odébb újra kiadódik. A tapasztalatlan gépmester azt hiszi, hogy a klisében van a hiba, s a vésnököt híja esetleg segítségül.

Ha az egyengetés munkáját alulról végeztük, már az első levonatok is meggyőzhetnek bennünket arról, hogy helyesen jártunk el. Lehet a nyomtatás még olyan élesen kiadódó, az elfutó szélek csak leheletszerűen jelennek meg a papirosra, ami különben természetes, mert hiszen a klisé eme részletei alig hogy érintkeznek a festékező hengerekkel és nyomás is éppen csak hogy valami nagyon-nagyon kevésbé éri őket.

Az eddig elmondottak után szinte magától értetődik, hogy alulról való egyengetés esetében a hengeren való kivágásos egyengetésnek nem kell valami erősnek lennie. Legföljebb igen kemény papirosra való nyomtatáskor lehet erről szó. Műnyomó-papirosra való nyomtatáskor például untig elég a vékony póstpapirosból való kivágás. Az egész egyengetésnek nem szabad hat ívnél többől állnia és félkeménynek kell lennie.

A galvanók egyengetése szakasztott ilyen módon történik. De mert az elfutó szélre az egyengető-lapnak a lemez vastagsága miatt nem lehet olyan hatása, mint a cinkkliséknél: ajánlatos a galvanó aljáról valamicske ólmot késsel, reszelővel avagy üvegdarabbal levakarnunk.

Az autotípiák szélének rulettával való megdolgozása nem sokat ér, mert egykettőre megint csak vastagon nyomtatódnak a szélek. Több eredménnyel használhatjuk a fonalas vést, keresztül-kasul finom fonálkákat fejtve ki véle a lemezből.

Az elmosódó szélű autotípiáknak tégelyes sajtón való nyomtatása jóval könnyebb dolog a hengeres gyorsajton valónál, még pedig azért, mert a tégely egyszerre érinti a klisé egész fölületét. A borítás ilyenkor félkemény legyen, valamivel puhább földívvel. Pótlások stb. kiegyengetésére selyempapiros való. Festékező hengereinket pedig úgy állítsuk, hogy az autotípiá pontjainak csak a legteteje festékeződjék. Egyébként pedig úgy járunk el, mint a képnymtatásnál általán megszoktuk.

Hírlapcsinálás Amerikában

Az amerikai újságok már régen száműzték a vezércikket az első oldalról. Ott azt tartják, hogy az első oldalra, tehát oda, ahová először esik az újságolvasó tekintete, nem politikai fejtegetések valók, hanem események, még pedig olyan bemutatásban, hogy az olvasó egy pillantásra áttekinthesse azok sorozatát és elolvasásra rögtön kiszemelje magának azt hírt, amely különösen érdekli. Ebből a törekvésből ered az amerikai hírlapoknak az a szokása, hogy különféle betűs és a szemnek föltűnő fölírásokat adnak a rövidke híreknek is. Persze van az amerikai sajtónak egy része, amely a szenzációhajhászást és ennek a lap tipográfiai kiállításában való kifejezésre juttatását túlzásba viszi, ámde ebből nem szabad arra a következtetésre jutni, hogy az egész amerikai sajtó ilyen. Ott is tudnak mértéket tartani.

Nem hiába mondják az angol nyelvben az újságot newspaper-nek. A hírek, az újdonságok teszik Amerikában a napi sajtó lényegét. Ha e tekintetben olykor sokat adnak a jóból és hasábokon át tárgyalnak gyilkosságokat, szerencsétlenségeket és családi pletykákat, ebben túlnyomó részt a közönség izlésének is része van és az újságolvasás módjának.

Mi nálunk a közönség nagy része egy lapot olvas. Azt, amelyet előfizetésben járat. Az amerikai újságokat nem abonnálják oly mértékben és az amerikai nem olvassa mindig ugyanazt a lapot, hanem rendszerint több lapnak az olvasója. Azt veszi meg, amely

éppen útjába akad, amikor ujságot akar olvasni. E szerint Amerikában alig van olyan ujság, amely bizonyos osztályokban van elterjedve, hanem minden ujság minden társadalmi osztályban keresi és találja olvasóit. Ehhez kell aztán az ujságnak is alkalmazkodnia. Ezért kell az amerikai ujságnak mindent közölnie, amiről fölteszi, hogy érdekelheti a különféle társadalmi és műveltségi körökből való olvasóközönségét. Innen magyarázható meg az a jelenség, hogy az ujságok, bármely politikai párthoz tartozzanak is, a többi pártok dolgait is gondosan közlik. Politikai pártharcok közepette a demokrata lapok ép oly terjedelemben közlik a republikánus jelöltek beszédeit, mint a maguk jelöltjeit, és viszont. A véleménynyilvánítás a vezércikkben nyer kifejezést és a főírásokban, amelyek olykor oly jellemzők, hogy beillenek vezércikknek. A fő elv azonban mindig a teljes és pártatlan tudósítás, mert a lap olvasóközönsége minden pártból kerül ki.

Érdekes, hogy bármily erős a verseny az egyes hírlapok között, a hírlapszolgálatra mondhatni valamennyien egy közös forrást használnak. Az Associated Press nevű vállalat, amely a legnagyobb amerikai ujságok alapítója, jóformán az összes amerikai lapokat ellátja hírekkel a világ minden részéből. Ezeket a híreket aztán az egyes lapok látják el kommentárral, de a forma ugyanaz. Az Associated Press pénzügyileg és politikailag teljesen független lévén, mindig tárgyilagos lehet és kizárólag ennek köszönheti nagy tekintélyét.

Rövidebb közlemények

Mostani füzetünk borítékát és lapdíszét a Szakkör érdemes titkára és a Nyomdászati Tanműhelynek buzgó tanítványa, *Wanko Vilmos* tervezte.

Mellékleteink közt *Sleitsmann E. T.* hírneves festégyárának produktumaiból is találhatunk mutatót olvasóink. Ajánljuk ezeket a gyártmányokat az érdekelt mesterszedők és gépmesterek, valamint főnökök meg művezetők figyelmébe.

Egy legújabb megjelent statisztika szerint Németországban mostanában 12733 a tégelyes sajtók meg a Boston-gépek összes száma. Gyorssajtó összesen 16974 vagy a német birodalomban, köztük 1651 olyan, amely önműködő berakó készülékkel van felszerelve. A rotációs gépek száma 1272, a szedőgépeké 3076, a litográfiai gyorssajtóké pedig 858.

Új papirlemezgyár építését kezdik meg legközelebb Győrött. A gyárat *Kolb J. E.*, a schlackenwerthi papirlemezgyár tulajdonosa építteti, akinek Győr városa szabad területet és egyéb kedvezményeket adott.

Csibi Béla, a Brassói Lapok nyomdájának volt művezetője, átvette *Grünfeld Samu* brassói papirkereskedését, s azt nyomdával bővítve, saját neve alatt fogja továbbvezetni.

A *hirdetési ügy* egységes rendezéséről szóló szabályrendelet végrehajtási utasítását a minap tárgyalta a székes főváros pénzügyi bizottsága, kimondva, hogy kulturális, humanitárius és iparfejlesztési célnak követő plakátoknál, valamint egyéb méltánylást érdemlő esetekben a tanácsnak joga van a rendes plakátozási díjakból harminc százalékig terjedő engedményt nyújtani.

Olcsóbb lett a »Cleaner«. Gallay Pálnak, a »Cleaner« elnevezésű rézléniatisztító föltalójának sikerült e szer előállítását egyszerűsíteni s egyszersmind olcsóbbá is tennie. Míg eddig a »Cleaner« kilója vidékre 6 korona volt, ezentúl csak 3 korona 50 fillérbe fog kerülni, faládába való csomagolással és bérmentes postai küldéssel együtt.

Engel Jenő, a Temesvári Hírlap kiadóhivatali főnöke, megvette Temesvárott a Klein Frigyes féle nyomdát, s saját neve alatt vezeti azt tovább. Egyszersmind hirdetési irodát is létesített.

A *papiros- és tanszeripari kiállítást* június hó 25-ikén nyitotta meg Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter, akit Herz Vilmos, az Első Magyar Papiripar R.-T. vezérigazgatója üdvözölt. — A kiállítás jury-tanácsának elnöke sajházai Schuler József, a jury elnöke Vangel Jenő dr., alelnöke Vigh Albert, titkára pedig Radványi László dr., az Üzlet szerkesz-

tője lett. A papirosgyártás és papirkonfekció csoportja juryjének tagjai: Copony Traugott, Durand Félix, Moiret F. Ödön, Réthy Menotti, Schuler Gusztáv, Tranger József s Vigh Albert (elnök).

Az új ipartörvény. Hieronymi kereskedelmi miniszter Matlekovits Sándor elnöklete alatt bizottságot küldött ki, hogy az ipartörvény revízióját előkészítsék. Erről Matlekovits jelentést tett az Országos Iparegyesület mult havi igazgatósági ülésén, s egyúttal jelezte a munkálat végrehajtásánál követendő alapelvek irányát is. E szerint a vezető elv az, hogy az előkészítendő tervezet maradjon meg az ipartörvény keretein belül, vagyis ne öleljen föl olyan kérdéseket, amelyek – mint a házalás, vásárlás stb. – szorosán véve nem tartoznak az ipartörvénybe és, noha az iparral összefüggésben vannak, mégis külön törvényekben inkább szabályozhatók. Ilyenformán a munkálat körülbelül a mai ipartörvénynek a kereteiben fog mozogni. Az egyes nagy kérdésekben való állásfoglalás ma még természetesen korai volna, minden egyes kérdést a legnagyobb higgadtsággal s megfontoltsággal kell előkészíteni. A bizottságban levő miniszteri főtisztviselők most egyelőre az anyagnak a főbb kérdések szerint való csoportosításával foglalkoznak, amivel előreláthatólag szeptemberre elkészülnek; azután következik az egyes elvi kérdéseknek szűkebb körben való tárgyalása. Ugyanis az elnök abból indult ki, hogy először az elvekkel kell tisztába jönni, s csak azután következhetik a szövegezés munkája. Reméli, hogy sikerülni fog a kellő megfontolás és az összes igények alapos mérlegelése után az ipar egyetemes érdekeit kielégítő ipartörvényt alkotni. A tervezet előreláthatólag egy éven belül elkészül és akkor a nyilvánosság bírálata elé fog kerülni.

A *Verband der Deutschen Typographischen Gesellschaften* (a német szakkörök szövetsége) június hó végén megjelent publikációja szerint a szakfejlesztés munkájában mind jobban részt vesznek a német nyomdász munkások. A szövetség kebelébe ma már nem kevesebb mint százket helyi szakkör tartozik, a tagok száma pedig több mint hatezer. Ez a

szám viszonylag (hatvanezer német nyomdászt számítva) nem sok, de ha tekintetbe vesszük, hogy a német szakkörök sem ingyenes szaklapot, sem ingyenes évkönyvet nem adnak tagjaiknak, s tevékenységük főképpen kiállítások és vitaülések rendezésében merül ki: kiderül, hogy nem a németek, hanem mi vagyunk szakkultúra dolgában nagyon hátra.

Kérdések és feleletek

E rovatunkban a szakbizottság kész örömmel ad fölvilágosítást minden szaktechnikai avagy egyéb kérdéstről. Esetleg levélileg is, amennyiben a kérdést tevőnek a válaszadás sürgős. – Cégek azonban nem ajánlatnak.

Kérdés: *A mellékelt négyszínnyomat nehezen szárad, s a kép maga ezenfelül még megglehetősen elmosódott is. Mi ennek az oka?*

Felelet: A beküldött nyomtatvány regisztere hibás, s az elmosódottság minden valószínűség szerint ebben leli az okát. A száradást néhány csöpp folyékony szikkatívnak a festékhez keverésével lehet gyorsítani, de e tekintetben nagyon óvatosnak kell lennünk, mert ha például az elsőnek nyomtatott színhez csak nagyon-nagyon kevéssel is több szikkatívtól elegyítettünk, mint amennyi megengedhető lett volna: a későbbi színek nem tapadnak rajta eléggé kifogástalan módon.

Szerkesztői üzenetek

A. III. Olyan tételes törvény, mint Németországban a tisztességtelen versenyről szóló: nincsen sem nálunk, sem pedig Ausztriában. Lehetne ugyan sajtóügyi kihágás címen üldözni a hamis impresszum használóit, de konkrét esetet ilyesminek a megtörténte nézve nem tudunk.

Többeknek. A Grafikai Szemle jövő havi füzetének szerkesztőségi zárata augusztus 5.

Pályázataink részletezése

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre választmányának megbízásából az ennek kebeléből választott szakbizottság a magyar könyvnyomtatók fokozottabb szakbeli tevékenységre buzdítása végett pályázatot hirdet a Grafikai Szemle legjobb szedésű és (ettől függetlenül) legjobb nyomtatású mellékleteire. A pályázaton való részvételnek első és fő feltétele, hogy az illető pályázó a Könyvnyomdászok Szakkörének tagja legyen. A pályázat havonként megismétlődik harminc-harminc korona szedői és (ettől függetlenül) tíz-tíz korona nyomtatói jutalomdíjjal, amely összegek lehetőleg kiadatnak az illető hónapban megjelent mellékletek legjobbjára szedőjének, illetőleg a legjobb nyomtatási munka végzőjének. A szedői jutalomdíjra irányuló pályázatokon csak olyan munkálatok vehetnek részt, amelyeken a szedési elem is kellőképp képviselve van. A mellékleteknek előbb már okvetlenül ki kellett valamely célra nyomtattatniuk s a Grafikai Szemle számára egyszerűen csak továbbnyomtattatniok. Ennek biztosítása okáért az ilyes mellékleteknél csak a papírosnak az árát térítjük meg. Az egyes hónapokra eső pályázatokon mindazok a mellékletek vesznek részt, amelyek az illető hó 10-ikéig szerkesztőségünkhoz beérkeztek, illetőleg a vidéken póstára adattak. Későbbben fődott példányok a következő hónapra maradnak. Példányszám 1700. A papírosról szóló számla a küldeményhez melléklendő.

* * * * *

E pályázat kiegészítéseképpen fölhatalmazta a választmány a szakbizottságot, hogy szedésvázlatokat vásárolhasson darabonként öt koronájával. Azok a szaktársak tehát, akiknek munkaviszonyai különben nem engednek meg a Grafikai Szemle számára való munkálkodást, vagy akiknek egyáltalában nincs alkalmuk arra, hogy akciden munkákat is készítsenek: alkalmat találnak arra, hogy mester-szedői tudásukat és jóízűsüket a köz érdekében érvényesítsék, még pedig — a munka jóságát és alkalmosságát esetében — némi díjazásra való kilátás mellett is. Magától értődik, hogy a szakbizottság föntartja magának az esetleges apróbb változtatásokra való jogot, ez azonban nem szünteti meg a díjazásra való jogosultságot. A vázlatok — melyek közül a kivitelre el nem fogadottak kívánatra visszaküldetnek — a Grafikai Szemle szerkesztőségéhez küldendők (V, Hold-utca 7).

* * * * *

Pályázatot hirdet továbbá a szakbizottság két a Grafikai Szemleben megjelenendő szakcikkre és a Kőr tagsági jegyére. Általános föltételek mind a két pályázatra vonatkozólag: 1. A pályázatok bármelyikében is csak a Könyvnyomdászok Szakköre tagjai vehetnek részt. 2. Az összes pályaművek idegen kézírással írva és címezve, jelígyével ellátva, a pályázó nevét magában rejtő jelígyes levél kíséretében az egyes pályázatok különleges föltételeiben kitüntetett határidőig a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörének címére (Budapestén, VIII. kerület, Bérkocsis-utca 1. szám, Gutenberg-Ott-hon) küldendők. 3. Világosan föltüntetendő a borítékon, hogy a küldemény pályázatra van szánya. 4. A pályaművek fölött a Kőr választmányára által kiküldött bizottság dönt, és bírálatát a Grafikai Szemleben közli.

Különleges föltételek:

I. A szakcikkre vonatkozólag:

Írassék egy szakcikk »Hirdetés-szedés« címen a lehető legszélesebb alapon, de legföljebb ötszáz sornyi terjedelemben. Pályázók kötelesek e szakcikket példákkal is illusztrálni; e példák mennyiségére nézve azonban semmiféle korlátozás nem tételik. E pályázaton természetesen csak szedő szaktársak vehetnek részt. Pályadj az Ács-Mihály-alap kamatainak fele: 50 korona. Határidő: 1910 október 31-ike.

Írassék egy »Hogyan kell a gépmesternek a mester-szedővel együtt dolgoznia?« című cikk, ugyancsak a leg-szélesebb alapon s legföljebb ötszáz sornyi terjedelemben. E pályázaton csakis gépmester szaktársak vehetnek részt. Pályadjul az Ács-Mihály-alap kamatainak fele, vagyis 50 korona szolgál. Határidő: október 31.

II. Kőrünk tagsági jegyére vonatkozólag:

E tagsági jegy szövege a következő:

»Tagsági jegy, melynek értelmében szaktárs, »mint a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörének rendes tagja, ennek céljait elősegíti »és összes kedvezményeiben részesül. Budapest, 19..... «..... titkár. elnök.

»Kivonat az alapszabályokból:

»1. §. A Kőrnek címe: Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre. Székhelye: Budapestén.

»2. §. A Kőr céljai:

»a) a szakismeretek és a műizlés terjesztése és tökéletesítése a könyvnyomdász és általában a sokszorosító iparágazatok terén;

»b) tagjai kölcsönös érintkezésének előmozdítása, s a »szaktársias összetartás bensőbbé tétele.

»3. §. Az e célok elérésére szolgáló eszközök:

»a) Grafikai Szemle címen szakközlönynek és esetleg »egyéb szakmunkáknak is a kiadása, valamint szakirodalmi »műveknek a tagok által megszerezhetővé tétele;

»b) szaktanfolyamoknak, szakelőadásoknak, szakkérdések tárgyaló vitauléseknek és szaktanulmányi kirándulásoknak rendezése;

»c) pályázatok hirdetése szakmunkákra;

»d) állandó helyiség, olvasó-szoba és könyvtár föntartása;

»e) a tagokat és családjukat szórakoztató mulatságok »rendezése.«

E pályamű papírosnagysága 8^{1/2}—13^{1/2} cm.; tiszta rajz nem lehet, a szedésnek okvetlenül dominálnia kell; ez azután nem zárja ki azt, hogy a szedést rajzzal kombinálja a pályázó.

A pályamű legföljebb három színben tervezendő, és domború nyomtatás teljesen mellőzendő.

Teljes kivitelű vázlatok is részt vehetnek a pályázaton, de megkivántatik, hogy a méretek pontosan betartassanak, különben figyelmen kívül hagyatnak.

Kikötetik, hogy a tagsági jegy függőlapos legyen; az egyik oldalán a jegy, a másikon pedig alapszabálykivonat szövege nyerjen elhelyezést.

Pályadjul a Grafikai Szemle 1909. évi mellékletpályázatainak ki nem adott díjak szolgálnak. Első díj 50 korona, második díj 30 korona, harmadik és negyedik díj 20—20 korona. E díjak közül a második díj okvetlenül gépmester szaktársnak adandó ki, miért is nyomtatás tekintetében a pályamunkák külön elbírálásban részesítettek.

A pályamunkák beküldésének meghosszabbított határideje: folyó évi október 31-ike.

A pályamunkák csakis abszolút becsű munkáknak adtnak ki.

* * * * *

Mindezekon felül a vidéki tagok szakbeli tevékenységre buzdítása céljából pályázatot hirdet a szakbizottság a Grafikai Szemle borító címlapjának megtervezésére, illetőleg szedésére és nyomtatására.

Föltételek:

1. A pályázaton kizárólag a vidéken dolgozó körtagok vehetnek részt.

2. Csakis nyomdai anyagból szedett és két színben nyomtatott pályamunka vétetik figyelembe.

3. A pályaművek idegen kézírással címezve, jelígyével ellátva és a pályázó nevét magában rejtő jelígyés levél kíséretében 1910. évi szeptember 20-áig a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre címére (Budapest VIII, Bérkocsis-utca 1. sz., Gutenberg-Otthon) küldendők.

4. A kitűzött pályadíjak csakis abszolút becsű munkáknak adhatók ki.

5. Pályadíjúl a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1910. évi kötetének vidéki mellékleteire kiírt, de ki nem adott díjak szolgálnak. Első díj 30 korona, második díj 20 korona, harmadik díj 10 korona; végül egy negyedik díj is tüzetik ki elismerő oklevél képében.

6. A díjak közül a második díj okvetlenül gépmester szaktársnak adatik, miért is a nyomtatás külön elbírálás alá esik.

7. Az összes pályamunkák a karácsonyi nyomtatványkiállításon ki lesznek állítva.

Miskolc, Nagybecskerek, Szabadka, Temesvár és Pécs városokban.

5. A budapesti havi felolvasó- és vitaülések megtartását november hóban kezdi el a bizottság; felolvasók e hóban: Novák László és Faltusz szaktársak.

6. Decemberben Pollák Aurél, január hóban Aigner és Poduska, februárban Fekete és Pollák, márciusban Spitz és Szauer, áprilisban pedig Bárány és Jánosy szaktársak tartanak felolvasásokat, illetve rendeznek alkalmi vitákat.

7. A felolvasások sorrendjének megállapításánál kötelezőleg kimondja a bizottság, hogy minden tagja köteles azon részt venni, és az esetleges vitába belefolyni.

Választmányi ülések

Jegyzőkönyv a Könyvnyomdászok Szakköre választmányának 1910. évi június hó 25-ikán tartott üléséről:

Jelen vannak: Pollák Simon elnök, Pavlovsky J. Alajos I. alelnök, Walter Ernő II. alelnök, Wanko Vilmos I. titkár, Pollák Aurél II. titkár, Bozsik István pénztáros, Goldberger Ármin II. gazda, ifj. Aigner Antal, Bárány Nándor, Bauer Henrik, Faltusz Ede, Fekete Béla, Gyöngyösi Sándor, Hock Károly, Janovszky János, Klein Ármin, Kizsol László, Novák László, Novitzky N. László, Steinherz Miklós, Szabó István II., Szauer Adolf és Werth László választmányi tagok. — Távolmaradásukat igazolták: Boros Dezső I. gazda, Schornstein Jakab ellenőr, Burgheim Károly, Butkovszky Bertalan, Hollóssy János és Mitterszky József.

Elnök üdvözlí a megjelenteket és a választmányi ülést megnyitja.

A múlt ülés jegyzőkönyve fölolvastatván, megjegyzés nélkül hitelesítettik.

A múlt ülés jegyzőkönyvét Gyöngyösi Sándor és ifj. Aigner Antal fogják hitelesíteni.

Bozsik István pénztáros jelentése a pénztár állapotáról és a tagsági forgalomról tudomásul szolgál.

Pavlovsky J. Alajos I. alelnök jelentést tesz a szakbizottság eddigi működéséről.

A választmány a Grafikai Szemle címlapjának havonkénti megváltoztatására és a hirdetések átszedésére vonatkozó szakbizottsági határozatokat elfogadja.

A szerkesztőségi rendszer reformálására vonatkozó határozat is tudomásul szolgál; egyben felkéretik a szakbizottság, hogy e reformot az irodalmi bizottsággal karöltve oldja meg olyképpen, hogy a szerkesztők a bizottságok tagjaiban — azok hathatós irodalmi tevékenysége révén — buzgó és megbízható támogatásokat nyerhessenek.

Wanko Vilmos I. titkár bemutatja a vidéki pályázat szövegét és a szakbizottság nevében a választmány felhatalmazását kéri a pályadíjak kiegészítésére.

A választmány ehhez hozzájárul.

Pavlovsky J. Alajos I. alelnök jelentését a szaktanfolyamok előkészítésére vonatkozólag a választmány tudomásul veszi.

Fuchs Zsigmond a választmányi tagságot nem fogadja el. Tudomásul szolgál; helyébe a következő póttag hivatik be.

A Jótékonyági Kör János-ünnepélyi meghívója köszönettel vétetik. A tiszteletjegy 5 koronával váltatik meg.

Szakbizottsági közlemények

Jegyzőkönyvi kivonat a június 20-ikán s 26-ikán, továbbá július 6-ikán és 13-ikán tartott szakbizottsági ülésekről:

Határozatok:

1. A szaktanfolyamok előkészítésére, illetőleg egy ilyen célú javaslat kidolgozására kilenc tagból álló albizottság küldetik ki. Tagjai: ifj. Aigner Antal, Bauer Henrik, Butkovszky Bertalan, Janovszky János, Novák László, Pavlovsky J. Alajos, Spitz Adolf, Szabó István II., továbbá Wanko Vilmos.

2. A vidéki szaktársak számára kiírt boríték-pályázat eredménye a maga egészében leközlendő a Grafikai Szemle decemberi füzetében.

3. A Grafikai Szemle január—június havi mellékleteinek elbírálása úgy történjék meg, hogy először a szedéstechnikáról, majd az összkompozícióról és nyomtatásról mond a szakbizottság bírálatot, és ezzel kapcsolatosan tekintetbe veszi az esztétikus elrendezésekre vonatkozó és művészi szempontot is. A pályadíjakat csakis szedéstechnikával bíró műre (legalább is domináljon az!) adja ki, s így rajzolt, illetőleg rajz után készült klisirozott mellékleteket kizár a döntésből.

4. Folyó évi november hó 1-től minden felszólítás nélkül — sőt a bizottság, illetve a Kör fogja megkeresni ily értelemben az ottani szaktársakat — tizenhárom városban rendez nyomtatványkiállítással egybekötött előadásokat. És pedig első sorban: Pozsony, Szeged, Győr, Kassa, Kolozsvár és Nagyváradon, s ezek után még Arad, Debrecen,

A magyaróvári csoport könyvtári másodpéldányokat kér. Teljesítetik.

Több tárgy nem lévén, ülés vége.

I. titkár.

Pénztárosi ki- mutatások

Körünk pénztárába a mult hónapban befolyt összegek:

I. Kisebbségi taglétszámú nyomdákban és egyes szakértársak-
tól (I. a 218. oldalon levő táblázatos pénztári kimutatást):
Ambrus-nyomda 1.80, Haladás 3.60, Heisler és Kószol
2.40, Otthon-nyomda 1.20, Roth József 1.80, Turul-
nyomda 1.20, Várnai-ny. 1.20, összesen 13.20 korona.

Bichler Artur 3.—, Bichler Jenő 3.60, Varga István
1.80, Schopp János 3.60, Luczai István 2.40, Farkas Lajos
1.20, Biró Miklós 1.20, Lázár József 1.80, Löwy Pál 1.20,
Fiedler Ottó 2.40, Schwartz Ignác 0.60, Matuska György
0.60, Stalla Márton 0.60, Gondos József 0.60, Csaba M.
0.60, Klein Rudolf 0.60, Bermann Artur 0.60, Fleischer J.
0.60, Unterberger Adolf 0.60, Fischer Béla 0.60, Mes-
singer Aladár 0.60, Forster Ervin 0.60, Steinherz Miklós
0.60, Varga Dezső 0.60, Kramm Imre 0.60, összesen
31 korona és 20 fillér.

II. A vidékről (I. a 218. oldalon levő táblás kimutatást):
Nagybecskerek 16.80, Kolozsvár 16.20, Sárospatak 3.60,
Gyöngyös 10.80, Győr 25.20, Miskolc 12.60, Székesfehérvár
11.40, Békéscsaba 3.60, Arad 37.20, Marosvásárhely
7.20, Gyoma 4.20, Temesvár 13.80, összesen 162 korona
60 fillér.

* * * * *

Tagsági forgalom 1910 június havában: Beléptek a
Körbe: Grossmann Salamon (Globus), Münz Ernő (Mar-
kovits és Garai), Unterberger Adolf (munkanélküli),
Busztin Izidor (Roth-nyomda), Csizmadia M., Frühwirth
Károly (Győr), Thauer Albert (Pesti Könyvnyomda R.-T.),
Bacsics Dezső (Temesvár). — Meghalt: Vass József. —
A hónap végén 1449 rendes, 13 tiszteletbeli, összesen
1462 tag.

Könyvtári dupli- kátumok

Fölvívjuk a vidéki tagszervezetek figyelmét a budapesti
központ könyvtárában levő duplikátumokra. Ezekből — míg
az alantabb jelzett készlet tart — a központi választmány-
hoz intézett megkeresésre díjmentesen bocsátunk példá-
nyokat a rendelkezésükre. — A duplikátumok a követ-
kezők:

I. Különböző szakmunkák:

1. Augenfeld-Barta E.: A Könyvnyomda-
szok Szakköre továbbképző tanfolyamai-
nak 1907—1908. évi értesítője 17 példány
2. Butkovszky B.: A szabadkézi rajz 56 "
3. Csermátó Gyula: Tótfalusi Kiss Mik-
lós élete 58 "
4. Firtinger Károly: A magyar állam nyom-
dászattörténelmi térképe 1 "

5. Frank Lajos: Az idegen szavak helyes
elválasztása 18 példány
6. Láng J. Lipót: Emlékkönyv a Könyv-
nyomdászok Szakkörének tiszteves műkö-
déséről 4 "
7. Löwy Salamon: Nyomdai vázlatkészítés 290 "
8. Morócz Jenő: Huszonöt esztendő. (A
Könyvnyomdászok Szakköre negyedszáz-
ados fennállásának emlékére) 189 "
9. Tanay-Novák L.: A Könyvnyomdászok
Szakköre szaktanfolyamainak 1904—1905.
évi értesítője 2 "
10. Magyar Nyomdászati (különbféle) 14 évfoly.
11. Deutscher Buch- u. Steindr. (különbféle) 10 "
12. Typographische Jahrbücher (különbféle) 3 "

II. Évkönyvek:

Az 1889. évi kötetből összesen	10 példány.
« 1890. « « «	32 «
« 1891. « « «	3 «
« 1892. « « «	20 «
« 1893. « « «	20 «
« 1896. « « «	21 «
« 1897. « « «	3 «
« 1898. « « «	16 «
« 1899. « « «	11 «
« 1900. « « «	109 «
« 1901. « « «	54 «
« 1902. « « «	158 «
« 1903. « « «	158 «
« 1904. « « «	47 «
« 1905. « « «	14 «
« 1907. « « «	14 «
« 1908. « « «	22 « és
« 1909. « « «	296 «

Lapunk mellék- leteiről

Bírálati jelentés a Grafikai Szemlében 1910. évi január-
tól júniusig bezárólag megjelent mellékletekről (a Magyar-
országi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre
szakbizottságának 1910. évi június hó 26-án tartott ülés-
éből):

I. A január havi mellékletek:

1. A Grafikai Szemle belső címdala: Nagy általános-
ságban jó és szép munka, az újabb irányban való hala-
dásnak pikáns példája. Azonban kifogásoltatik a fölső
szedéstestnek gyöngye kapcsolódása a dekoratívve alkalmaz-
zott ívszámmal, mely mint ilyen arányaiban — ismét
viszonyítva a felső szedéstesthez — kissé megnyújtott, és
így hatásából veszít. Továbbá a keret, mely igen intenzív
vörös színnel van nyomtatva, kissé előtérbe lép, s ezáltal
az évszám és a »Grafikai Szemle« sor, valamint a többi
gyöngébb szövegsorok is — mintegy megbontva az egy-
ségességet — a síkban visszaesnek.

2. Az Unió könyvnyomda cégkártyája: Az egész mű a
maga látszólagos primitív egyszerűsége mellett is nagyon
sok tipográfiai helyességet mutat. Általában jó felt- meg-
térőlosztás jellemzi az egész munkát, s ezáltal a helyesen
tagolt szöveg is könnyen áttekinthetővé válik. Színezése
szerencsésnek mondható. Nyomatása jó.

3. Tauszig és Strasser cégkártyája: Törekvő egyénnek a munkája, melyért elismeréssel adózik a bizottság, de mint pályamunkát nem méltányolhatja, mert bizony elég gyöngye.

A január havi díjat a legkedvezőbb bírálat alapján az Unió cégkártya készítőjének adja ki.

II. A február havi mellékletek:

1. Fekete Manó cégkártyája: Szép, tiszta munka, dicséretére válik az előállító nyomdának. Kellemes kompozíció, csak az édeskés színezés rontja a hatását, mert magát a szedéstestet széttagolja. Kifogásoltatik a betűk fokának a megválasztása is, amennyiben igen sok variáns áll ezáltal elő bennük, s aprólékos színezetűvé válik az egész. A szöveg közé illesztett díszecskének metszése mesteri kézre vall, csak az kifogásolható, hogy a korszerű ornamentáció mellé illesztett kiegészítő díszecskék nincsenek szoros kapcsolatban amazzal.

2. Phoenix fémipari részvénytársaság cégkártyája: Egyszerű kompozíció, és éppen e keresetlen, mesterkéletlen egyszerűségével hat kellemesen. Egész fölépítésében, a betűfaj megválasztásában és a hangsúlyozandók kiemelésében szerencsés megoldás. Ehhez járul a hatásos és egyszerű színezés (a majdnem mindig jó fekete-sárga), mely tökéletes egészévé segíti, amennyiben a színkontraszt itten lényeges, hogy amíg az egyik szín (a fekete) a tömegével, addig a másik (a sárga) az erőteljességével, túlsugárzásával hat. Nyomatása jó.

3. A »Tiszavidékről« könyvborték: Eredeti, igen elmés kompozíció. Talentumos megoldás, és meglátszik rajta, mennyire igyekezett a készítője kevés komponenssel sok eredményt elérni a hétköznapiasság nyúgóló fölzsabadulni.

4. Házi sportegyesület meghívója: Kedves kis dolog. Bár csak mindenhol a vidéken törekednének arra a nemes egyszerűsége, mely e nyomatványon honol. Térelosztása jó, feltelrendezése helyes érzékre vall, mert a minoritás (az embléma) eléggé érvényesül a majoritás mellett. Színezése markáns, csak az embléma eső sötétkék folt elnyomja részben annak rajzát, tehát valamilyen világosabb jobb lett volna. Az alapnyomat, mely alig észrevehető piszkos-szürke színű: teljesen fölösleges, sőt ront. Nyomatás tiszta s a szedés kompozíciójához hasonlóan, díszeteket érdemel.

A bizottság — Fekete Béla előterjesztésének meghallgatása után — egyhangúlag úgy határoz, hogy a február havi mellékletek díját a Phoenix r.-t. cégkártyája készítőjének ítéli oda.

III. A március havi mellékletek:

1. A Shakespere-könyvcímoldal: Karakterisztikus munka, amely visszatükrözi készítője egyéniségét, aki nem tudta megtagadni önmagát, és a merev, szinte geometrikusnak nevezhető Ehmcke-betűkhöz teljesen naturalisztikus ízü rajzot készített, eredeti egyszerűséggel, melyben szinte benne vibrál a vérkeringése. Csakhogy ezek a markáns egyéni tollvonások nem tudnak összebarátkozni túlfinomodott környezetükkel, s a merev metszésű betűktől teljesen elütnek: kírának belőlük. Rontja a hatást még a színezés is, mely a betűk gyöngesége folytán leszürkült feketében nyomtatott szedéstestet — mely helyes tagolású, jó kompozícióban mondható — a síkban látszólag háttérbe szorítja.

2. A Grafikai Intézet r.-t. körlevele: A gondos és tisztességes megmunkálás első sorban hozható föl a nyomatvány dicséretéül. A kissé megviselt nyolcadpetit léniák nagy szeretettel vannak összeállítva, úgy hogy a folytonossági hiányok alig vehetők észre. Tiszta munkát végzett a nyomtatója is, és ezt külön elismeréssel honorálja a

bizottság. Mindez előnyökkel szemben a szedés kompozíciója — mely a mostani munkáltatási viszonyokkal megfölfogással ellenkezik — gyöngye, igen aprólékos. Nem helyeselhető az sem, hogy a nyolcadpetites léniákból ornamentumokat szerkeszt a szedő, nagy idővesztéssel és csöppet sem praktikusabban, mint az öntődei díszek. Térelosztása még a szemközti oldalakon is teljesen el van hibázva, amit még súlyosbítanak a nagy és aránytalan alapnyomatok foltok. A nyomatvány színezése túlságosan Mäser-ízű.

3. Az Iparművészeti Iskola meghívója első tekintetre mutatja, hogy a szedésbeli raffinérikban teljesen jártas embernek a műve, aki csak itt-ott engedett meg magának egy kis extravagananciát a szedés körül, ámbár tagadhatatlanul logikusan. Színezése azonban megbontja az egész szerkesztést, s az amúgy is meleg papiroson a piros szín, mely ugyan kissé bebarbul, fülledten hat.

4. Esketési meghívó: A szedéstestek elrendezése jó, a megrajzolt műtűrkék is igen kedvesek. Azonban mind a színek megválasztása, mind pedig azoknak hogy és mikénti adagolása eltévesztett dolog. Ugyanis a fekete a briliáns színű, de gyöngye zöld mellett brutálisan hat, ami esetleg enyhült volna, ha a zöld egy-két árnyalattal melegebb, s a műtűrkék rajza finomabb.

5. A magyar nép művészete (könyvcímleap): A szedéstechnika helyes és tökéletes. Klasszikus példája a helyes szó- és sortagolásoknak. Érdekes és új irányban való haladásnak az előfutárja; e törekvéseiben szolgálni kívánja a jövő kialakulását, amennyiben lökéseket óhajt adni ama meginduló eszmeáramlatnak, hogy reá kell vezetnünk a betűöntöket alkalmas betűdíszek előállítására, minek alapján a jövőben a rajzolás mellőzésevel, csakis a szedésnek és pedig a sorszedésnek technikájával — amely esetleg egy kis műtűrke-dekorációval is kapcsolatos — dolgozhasson a szedő. E tekintetben elismerésre méltó úttörő ez a munka. Azonban a nem szerencsés színezés sokat ront a hatásából.

Miután a pro és kontra vélemények alapján kialakult az a nézet, hogy abszolút becsú mű nincsen a március havi mellékletek között, a bizottság a díj kiadását nem javálja.

IV. Az áprilisi mellékletek:

1. Rózsa- és növény-árjegyzék: Az utóbbi időkben a vidéki szaktársak nem igen szerepelnek mellékletekkel, és így bizony ritkán van alkalmunk arra, hogy egyesek fejlődését, termékenységét ellenőrizhessük, s azt leregisztrálhassuk. Oka annak egyrészt az az indolencia, amellyel a Körrel szemben viseltetnek, másrészt pedig az, hogy nagy előszeregettel használnak igen drága és mégis rossz színű papirosokat, úgy hogy egyfelől elrontják munkájukat, másrészt a nagy költség miatt nincs a Kör abban a helyzetben, hogy azokat reprodukálja. Tehát a vidékieknek szólnunk: olcsóbb és jobb színű papirosokat, s lehetőleg fényteleneket! — A jelen esetben egy émelyítően rózsaszínű papiros lett fölhasználva, amelyhez a színek megfelelő megválasztása nem mindennapi föladat. Mégis, mindennek dacára — dicsérőleg mondjuk — majdnem sikerült mellékletünk készítőjének a helyes színeket kisütnie, csakhogy egy kissé világos árnyalatokban. — A sorok léniák közé vannak nyomtatva, a nélkül azonban, hogy ezáltal közelebb hozódtak volna egymáshoz. Általában jellemző a sorok erős ritkítása, ami a jelen esetben nem indokolt és nem helyeselhető. Elismeréssel adózik a bizottság a vidéki szaktársnak, s óhajtandónak véli, hogy ambíciójának adja számosabb jelét.

2. Károlyi György cégkártyája: Erősen reklámfűző dolog, igen rikító színekben; csak az a baj, hogy azok (kék

	K	f.	K	f.		K	f.	K	f.
Áthozat a múlt óról			6637	43	A Grafikai Szemle nyomda-				
10 hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—	számlája az 1910. év utolsó				
Gutenberg-szoboralap			1004	93	negyedében	705	—		
Ács-Mihály-alap			588	82	A Grafikai Szemle mellékletei-				
				—	nek költségeire	232	48		
					A Jótékonyági Körnek (tiszte-				
					leti jegy megváltása)	5	—		
					A körhelyiség világításának költ-				
					ségeire	3	96		
					Adminisztratív és portókiadások				
					helyben és vidéken	11	72	958	16
Tagsági járulékokban befolyt:					Készpénz a hó végén			6200	07
Államnyomda	11	40			10 hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—
A Nap	2	40			Gutenberg-szobor-alap			1004	93
Athenaeum	15	60			Ács-Mihály-alap			588	82
Bercsényi-nyomda	3	60							
Berkovits-nyomda	1	20							
Budapesti Hírlap	7	80							
Buschmann F. utódai	—	—							
Egyetemi nyomda	3	60							
Egyesületi tisztviselők	8	40							
Európa	3	—							
Fővárosi Nyomda R.-T.	3	—							
Franklin-Társulat	48	—							
Franklin-fiók	6	—							
Fried és Krakauer	2	40							
Galitzenstein	2	40							
Globus	12	—							
Grafikai Intézet	1	20							
Hamburger és Birkholz	1	80							
Hornyánszky Viktor	16	20							
Hungaria	8	40							
Jókai-nyomda	2	40							
Károlyi György	1	80							
Kellner Ernő	3	60							
Kertész József	1	80							
Klein Vilmos	—	60							
Korvin Testvérek	1	80							
Körségi Nyomda	4	20							
Légrády Testvérek	9	60							
Löbl D. és Fia	2	40							
Magyar Hírlap	2	40							
Markovits és Garai	2	40							
Márkus-nyomda	5	40							
Máv. menetjegy-nyomda	3	—							
Minerva-nyomda	—	—							
Pallas	—	—							
Pannonia	1	20							
Pátria	—	—							
Pester Lloyd	4	20							
Pesti Könyvnyomda R.-T.	13	80							
Petőfi-nyomda	3	60							
Posner Károly Lajos és Fia	7	20							
Radó Izor	3	—							
Révai és Salamon	7	20							
Rigler József Ede	1	80							
Rothberger és Weisz	2	40							
Rózsa Kálmán és Neje	5	40							
Schmidl Sándor	1	80							
Stephaneum	15	60							
Székesfővárosi Házi Nyomda	18	—							
Thalia-nyomda	—	60							
Világosság-nyomda	17	40							
Weisz L. és F.	—	—							
Wodianer-nyomda	10	80							
Vidékről (részletezése a 216. oldalon)	162	60							
Kisebb nyomdákban s egyesektől (részletezése a 216. oldalon)	44	40	520	80					
			8851	98				8851	98

SCHORNSTEIN JAKAB, ellenőr.

BOZSIK ISTVÁN, pénztáros.

és zöld) világossági fokaikban nem egészítik ki egymást. A monogram pedig egészen más karakterű, mint az egész kompozíció, s így még ez is hozzájárul a helytelen színkompozícióhoz, hogy megbontsa az egységet.

3. Károlyi György cégkártyája: Igen szép nyomtatvány-nak akart készülni, s ezért igen sok rajta a domináns és díszített rész, valójában pedig az érdekes munkát éppen ez rongja el.

4. A vadászati kiállítás levélfeje: Jó sorok, helyesen tagolva; jól megrajzolt embléme elmésem elhelyezve a szöveg között: éppen elegendő ahhoz, hogy elegáns és komoly munka számba menjen, s mint ilyen díjazásra érdemesíttessék.

Az április havi mellékletek díja e szerint a vadászati kiállítás levélfeje készítőjének adatik ki.

V. A május havi mellékletek:

1. A magyarok Kiovo előtt: Ha nem is tökéletes dolog, de mindenesetre jobb, mintha hétköznapi értelemben vett tökéleteset adna a csinálója. Sokkal értékesebbek a fölcsendülő új hangok, mint a monoton mindennapiak. Forrongásban született munka még nem kifortt eredmény, de ezek a vajdások juttatnak majd el oda, és ezt örömmel látja a bizottság.

2. »Népművelés« lapboritékcím. Markáns foltokba csoportosított, jól tagolt sorok alatt elmés szimbólummal. Jó munka. Az előbbinivel szemben tökéletes, de a megszokott genrebau készült, mely rosszat nem is adhat. Elismeréssel adozik a bizottság a munka készítőjének, de a díjat—miután a díjazás mértékét a munka nem üti meg—nem adja ki.

VI. A június havi mellékletek:

A június havi mellékletek díját szintén nem adja ki a bizottság, mert csak egyetlen pályázó melléklet van közöttük: a Winkelhoffer-levélfeje. Szép rajzolt díszekkel kombinált szedéstervezet, színben azonban gyöngé. A vörös szín valósággal tobzódik rajta. És ami fő: szedéstechnika, leszámítva a különben jól megszedett négy sima sort, nincs is rajta.

S ezzel a bizottság végzett is a Grafikai Szemle 1910-iki első félévi mellékleteinek bírálatával.

Elismerőleg emlékezik azonban még meg a bizottság a Kohn-, Politzer- stb. féle eljegyzési és esketési kártyák, a »Szántok-vetek« címlap, Pannonia evezős klub címlapja és levélfeje, valamint a magyar evezős-egyletek címlapjának készítőiről, s a magas színvonalon álló, de a pályázatból kizárt munkáikat a Grafikai Szemle részére nyereségnek tartja, mely nagyban hozzájárult színvonalának emeléséhez.

Másodtitkár.

Grafikai Szemle kiadó hivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. szám), avagy Bozsik István pénztárosnál (Sándor-tér 4).

* * * * *

A Könyvnyomdászok Szakköre szakköztsége fölhívja a vidéki tagtársakat, hogy kiállításra és fölolvadásokra vonatkozó megkereséseiket közvetlenül öhozzájá intézzék, még pedig a kiállításnak, illetőleg fölolvadásnak időpontja előtt legalább négy héttel. (Megkeresések tehát Wanko Vilmos szakköri I. titkár címére: Budapest VII, Dohány-utca 10. sz. alá, a Fried és Krakauer féle nyomdába küldendők.)

* * * * *

A Vígszínházba, nemkülönbén a Royal-Orfeumba és az »Urania« Tudományos Színházba mintegy húsz-huszonöt százalékkal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók Bozsik István pénztárosnál (Budapest VIII, Sándor-tér 4. sz., III. emelet 5, Gutenberg-Otthon), valamint a Hungária-fürdőbe szóló jegyutalványok is. Az utalványok ára a színházakba darabonként négy, a fürdőbe két fillér.

* * * * *

A Könyvnyomdászok Szakköre tagja a magyar kir. posta-takarékpenztárnak (22766. sz.). A csekkfizeteket vidéki pénztárosainknak esetről-esetre megküldjük, s kérjük őket, hogy pénzküldeményeiket a csekklapok útján juttassák hozzánk. Ezek hátsó oldalán írásbeli közlemények (tagnévsor, Szemle-szükséglet stb.) is följegyezhetők, ami által minden egyéb az eddigi kezelésben fölmerült portó megtakarítható.

* * * * *

A Grafikai Szemle bekötési táblái piros s kék színben elkészültek s darabonként helyben 1 korona 40 fillérért, postán portómentesen küldve 1 korona 50 fillérért kiadóhivatalunkban kaphatók.

* * * * *

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy kondíciójuknak esetleges megváltozását (tehát mind a belépést, mind pedig a kilépést is) haladéktalanul adják tudtul a Kör pénztárosának (lakik: Budapest VIII, Sándor-tér 4, Gutenberg-Otthon), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és a haviülési, mulatsági stb. meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlapnak a beküldése.

* * * * *

Körhelyiségünk a Gutenberg-Otthonban van (bejárat az épület bérkocsis-utcai részén). A körhelyiség nyitva van: vasárnaponként délelőtt 9 órától 1-ig. Olvasó-terem, billard, dominó, bel- és külföldi szaklapok, valamint szépirodalmi folyóiratok állanak itt a Szakkör tagjainak rendelkezésére.

* * * * *

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest IV, Semmelweis-utca 2. szám, a Kossuth-Lajos-utca sarkán) a Könyvnyomdászok Szakköre tagjainak fényképek készítésekor a következő igen kedvezményes árakat számítja:

6 darab víztes fénykép	6 korona,	12 darab 10 korona.
6 « kis makart-kép 14 «	12 «	24 «
6 « kabinetkép 16 «	12 «	26 «
6 « makart-kép 20 «	12 «	36 «

Megrendelések alkalmával az illető szaktársnak a tagsági jegyével kell igazolnia, hogy tényleg tagja a Szakkörnek.

A pró hivatalos közlemények

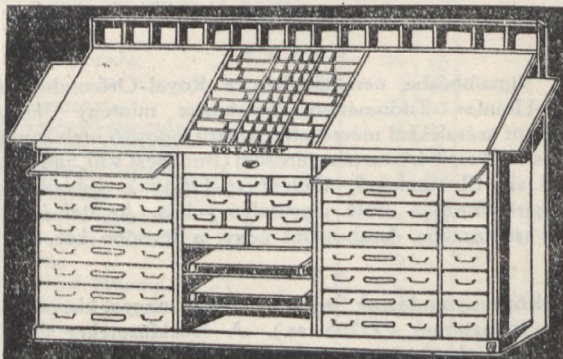
Szakkörünk szaktanfolyamainak értesítőiből még mindig vannak eladásra szánt példányok. Egy-egy koronájával kaphatók például az 1904-1905-iki, valamint az 1907-1908-iki iskolai évről szóló értesítők (szerkesztették Tanay József, Novák László és Augenföld M. Miksa). Sok szedés- meg egyéb példával, valamint műmelléklettel. A szakmájukban fejlődni óhajtó szaktársaknak nélkülözhetetlen kézi könyvei. Rövid, tömör összefoglalásban ismertetik a tanfolyamokon előadott tanítási anyagot, s kitűnő útbaigazításul szolgálhatnak a vidéki tanfolyamok rendezőinek. Megrendelhetők a

Szerkesztik Tanay József és Novák László. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V, Hold-utca 7. szám (telefon 36-02). Nyomatott a Pesti Könyvnyomda R.-Társaság nyomdájában,

BÖLE JÓZSEF

ELSŐ MAGYAR
KÖNYVNYOMDAI
SZAK-ASZTALOS

BUDAPEST, HORÁNSZKY-UTCA 3

ÁLLANDÓ DÚS RAKTÁR MINDENFÉLE
BETŰSZEKRENYEK
ÉS REGÁLISOKBÓL
ÉS KÖNYVKÖTŐI
FASZERELVÉNYBŐL

JAVÍTÁSOKAT PONTOSAN ESZKÖZÖL
ELVÁLLAL MÁS ASZTALOSMUNKÁT IS

CLEANER RÉZLÉNIATISZTÍTÓ

Egy kilóval bármilyen piszkos lénlából egy egész szek-
rényre valót lehet megtisztítani. Kilója helyben 3, vidékre
csomagolással, bérmentes postai szállítással 3.50 korona.

Mi a nyomdák véleménye a „CLEANER“-ről?

A „Cleaner“ rézléniatisztító szerrel próbát tevéen, azt kitünő
találmánynak ismertük fel, mint amellyel gazdaságosan, igen rövid
idő alatt s anélkül, hogy a rézlénláknek a legkisebb mértékben is
ártalmas volna, teljesen tisztán tarthatjuk, illetve tisztíthatjuk lénla-
anyagunkat. Kérünk egyelőre 2 kiló „Cleaner“-t részünkre szállítani.

Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság.

Tanay József.

Gallay Pál egy rézléniatisztító vegyszert mutatott be nekünk.
Ezen bemutatás alkalmával meggyőződtem arról, hogy a „Cleaner“
a létező tisztítószeranyagok között méltán a legjobb helyet foglalhatja
el, amennyiben sem a kezét, sem a ruhot nem támadja meg s pár
perc alatt végez bármilyen piszokkal is. Miután mindezen jó tulaj-
donságain kívül még azzal is kiválik, hogy nem párolog el és nem
gyulad meg s a „Cleaner“ anyagot más alkalommal is felhasznál-
hatjuk, a „Cleaner“ beszerzését mindenkinek csak ajánlhatom.
Ketheasium-nyomda.

Wóznier Ignác.

A „Cleaner“-féle rézléniatisztító folyadékkal próbákok csinál-
tattam és azt, miután jónak találtam, megrendeltem és nyomdánkba
használatra bevezettem.

Horvánszky-nyomda.

Wohlstein Mór.

A Gallay-féle „Cleaner“ rézléniatisztító szeri kipróbáltuk és
a már évek óta használaton kívül helyezett öreg, vastag piszok-
kal lerakódott rézléniat 4-5 másodperc alatt teljesen tisztára
hozta. Állandóan használatba vettük.

Selmédy Sándor-nyomda.

Schwartz László művezető.

Lapunk zártlág a „Cleaner“-t a következő nyomdák rendelték
meg és vették használatba. *Budapesten:* Pesti Könyvnyomda r.-t.,
Hornvánszky, Pátria, Légrády, Fővárosi, Markovics és Garai, Szt.
László, Hamburger és Birkholz, Radó Izor, Kellner Ernő, Kellner
Albert, Thália, Muskát, Engel S. Zs., Kálmán, Lóbl D. és Fia,
Károlyi, Otthon, Express, Corvina, Rothberger és Weisz, Auer J.,
Rózsa K. és Neje, Fried és Krakauer, Roth M. és Taa, Löbl Mór.
Vidéken: Kner Izidor, Gyoma; Molnár-féle nyomda r.-t., Szek-
szárd; Dobai János, B.-Gyula; Aradi nyomda r.-t.; Ivkovics
György, Ujvidék; Perl L. Pál, Tab; Székely és Illés, Ungvár;
Nánay Lajos, Baja; Feuer Illés, Kiskunfélegyháza; Csendes Jakab,
Temesvár; Jókai-nyomda r.-t., Sepsiszentgyörgy.

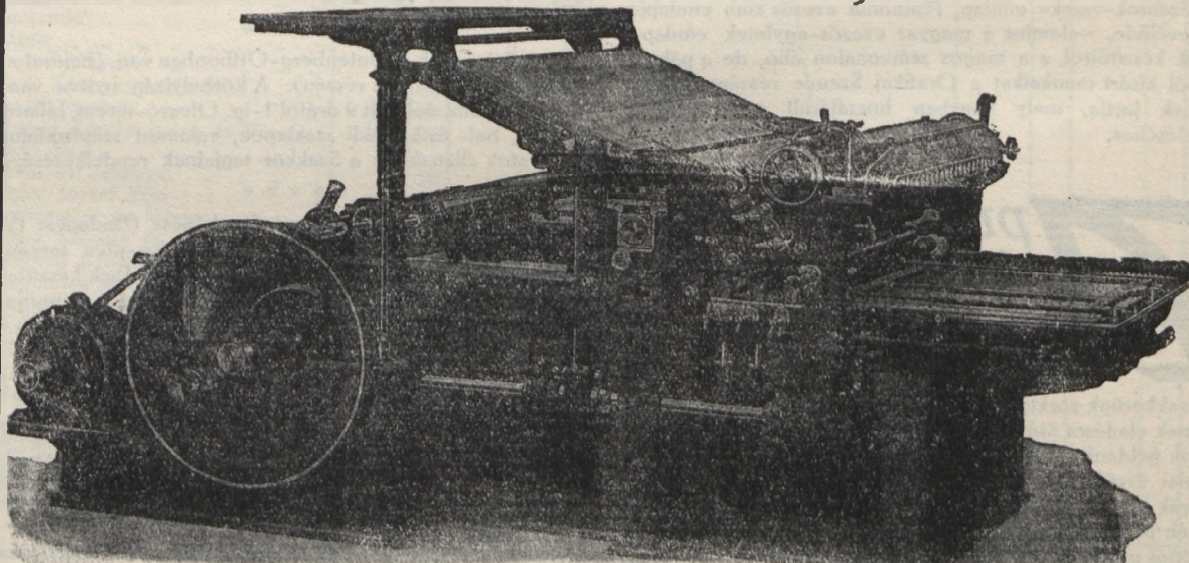
A „Cleaner“ egyedüli elárúsítója Gallay Pál Budapest,
VI, Lázár-u. 8. III. 18.

A nagysághoz ké-
pest 2500 példányos
gyorsasággal órán-
kint. Mint speciális
autótipia- meg szín-

VICTORIA

KÖNYVNYOMDAI GYORSSAJTOK

nyomó-gépeket : ☒
gyorsajtóinkat lég-
kirkóval is építjük,
tehát dob, szalagok
és gereben nélkül.

ROCKSTROH & SCHNEIDER

Nachf. Act.-Ges., Dresden-Heidenau. — Magyarországi
képv.: Tanzer Miksa, Budapest VII, Akácfa u. 50. Javitó-
műhely: Adolf GEEL, Wien VII/2, Lerchenfelderstr. 37.

KLISÉKET KÉSZÍTŐ MŰINTÉZET
BUDAPEST VI, EÖTVÖS-UTCA 48. SZ.

TELEFON 18-99.

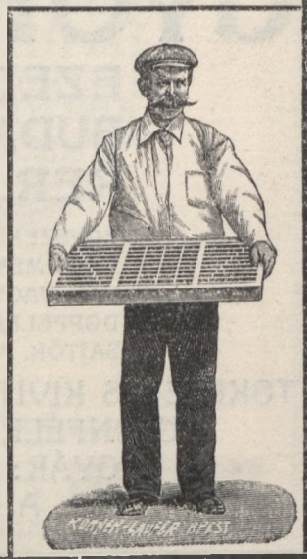
**WOTTITZ
 MANFRÉD
 ES TÁRSA**

DOMBORNVOMÁSOKHOZ VALÓ STANZNIK. FOTOTIPIÁK. KEMIGRÁFIÁK. AUTOTIPIÁK. KLISÉK HÁROM- ÉS NÉGSZINŰ NYOMTATÁSHOZ FÉNYKÉPÉSZETI FELVÉTELEK HÁZON KIVÜL IS.

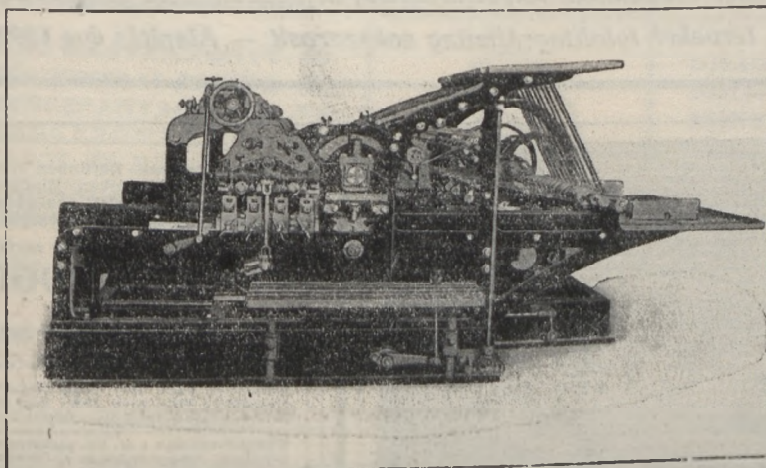
Schöntag Gyula

könyvnyomdai szakasztalos
VI, Váci-körút 51. sz.

Kizárólag könyvnyomdai s könyvkötészeti fa-szerelvények készítésével foglalkozik. Állandó raktára van kitűnő száraz anyagból készült szekrényekből és regálisokból. Kis antikva-szekrény ára 7 kor., nagy szekrényé 9 kor. Árjegyzék ingyen.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA ::::: GÉPGYÁRA · BUDAPESTEN

**Körforgó ::::
 nyomógépei ::
 ujság és illusztráció
 nyomására, megha-
 tározott és változ-
 tatható ív nagyságok
 számára készülnek**

**Könyvnyomdai
 gyorsajtók ::
 vasútrendszerű me-
 nettel. Könyvnyomó
 gyorsajtók két- és
 négy pályás görgő-
 járatial. Kromotípiái
 gyorsajtók rövidi-
 tett ívkivezetőkkel,
 gyűrűs kirakó dob
 segélyével. Kétfor-
 dulatú gyorsajtók
 elől kirakóval. Kö-
 nyomdai gyorsajtó
 görgő pályával. Kö-
 nyomdai kézisajtók
 és könyvkötő-gépek**

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ EGÉSZ BIRODALOMBAN

□ MÖDLINGI □ GYORSSAJTÓGYÁR

EZELŐTT KAISER L. FIAI R.-T.
BUDAPESTI FÍÓKTELEPE: VII.
KER., AKÁCFA-UTCA 13. SZÁM.

EGYSZERŰ KÖNYVNYOMDAI GYORSSAJTÓK VASÚTI ÉS KÖRMOZ-
GÁSÚ MENETTEL. KROMO- ÉS AUTOTÍPIA-GÉPEK FRONTKIRAKÓ-
VAL VAGY ANÉLKŰL. RAPID GYORSSAJTÓK GÖRGŐJÁRATTAL.
DOPPELRAPID MIEHLE-RENDSZERŰ KÉTFORDULATÚ GYORS-
SAJTÓK. A LEGKÜLÖNLEGESEBB KÖRFORGÓGÉPEK GVÁRTÁSA.

TOKÉLETES KIVITELŰ GÉPEK, GYORS ÉS IGEN KÖNNYŰ JÁRÁSSAL
KÜLÖNFÉLE ÚJ ÉS JAVÍTOTT GÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.
GYÁR: MÖDLING. ALAPÍTTATOTT 1848. ÉVBEN.
A BUDAPESTI TELEFONSZÁM 54—48.

WIENI FÍÓKTELEP: XVIII/1, WÄHRINGERSTRASSE NR. 125.

Koblinger Gyula *fotocinkográfiai műintézete.*

Budapest VII, Csengery-utca 22. szám (telefon 14-61).

*Készít mindennemű kliséket művekhez, folyóiratokhoz, árjegyzékekhez meg hirde-
tésekhez. Építészeti stb. terveket fotolitográfiailag sokszorosít. — Alapítás éve 1892.*

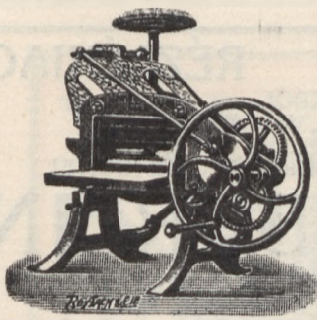
Főkiestékgyárak: Berlinben, New-
Yorkban és Chicagóban. Minden a
grafikai sokszorosító szakokhoz
való festék ellismert jó minőségben.

Magyarországi s ausztriai raktár:
CARMINE HUGÓ
grafikai szaküzlet

Bécs **BUDAPEST** Prága
VII, KIRÁLY-UTCA 13. SZ.

Kitüntetés: Páris 1900: Grand Prix s két
aranyérem; Saint Louis 1904: nagy díj;
Bordeaux 1907: Grand Prix. — Telefon 14-16.

Cheque-számla e m. hír. postatabarék-
pénztárnál Budapest 22.610. sz. a. Cheque-
számla k. k. Post-Sparkassen-Amt Wien
Nr. 24.816.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papíros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

Magyarországi képviselők:
SILBERER ÉS STECKLIN Budapest VII, Kertész-u. 38

KLISÉK

MINDENMŐ KÉPES
NYOMTATVÁNYOKHOZ
LEGJOBB KIVITELBEN

AUTOTÍPIA
FOTOTÍPIA
FOTOLITO
KROMOTÍPIA

HÁZONKIVÜL IS
FELVÉTELEK

TELEFON 483

KÖNIG ÉS BAYER
FOTOCINKOGRÁFIAI MŰINTÉZETE
BUDAPEST VII, KAZINCZY-U. 32

BERGER ÉS WIRTH

TÖRZSGYÁR LIPCSE
NÉMETORSZÁGBAN

ELSŐ MAGYAR KÖNYV- ÉS
KÖNYOMDAI FESTÉK- ÉS
HENGERANYAG-GYÁR
HENGERÖNTŐ-MŰHELY
LAPOS- ÉS KÖRFORGÓ GÉ-
PEKHEZ. OLCSÓBB ÉS
JOBB A HÁZI ÖNTÉS NÉL

TELEFONSZ.: 56—64

UJSÁG-, MŰ-, ILLUSTRÁCIÓ-
DISZMŰ- ÉS MINDENFAJTA
SZINES FESTÉKEK, KEN-
CÉK, BRONZOK A GRAFIKAI
IPARÁGAK SZÁMÁRA
„PATENT”, „VICTORIA”, ÉS
„BIANCA”, HENGERANYAG
EGÉSZEN SIMA ÉS KOCKÁ-
ZOTT TÁBLÁKBAN

Fiókgyárak: Barmen, Ber-
lin, Szt-Pétervár, Flórenc,
Páris, London, Newyork,

GYÁRTELEP: BUDAPEST, IX., MÁRTON-U. 19

BETŰÖNTÖDE

LEGNAGYOBB
VÁLASZTÉK KÜLÖNFÉLE

RÉZLÉNIAGYÁR

KÖRZET ÉS BETŰUJDONSÁGOKBÓL,
RÉZLÉNIÁKBÓL, VIGNETTÁKBÓL STB., VALAMINT
NAGY VÁLASZTÉK OROSZ BETŰKBŐL. TELJES NYOMDAI
BERENDEZÉSEK GÉPEKKEL ÉS SEGÉDESZKÖZÖKKEL. SZOLID KIVITEL

BERTHOLD · H · BERLIN

FIÓKOK: BÉCS, SZT.-PÉTERVÁR, MOSZKVA ÉS BAUER & Co. STUTTGART.
MAGYARORSZÁG KIZÁRÓLAGOS VEZÉRKÉPVISELŐJE, AKI
MINTÁKKAL, ÁRAJÁNLATOKKAL ÉS MINDEN-
NEMŰ É SZAKBA VÁGÓ FELVILÁGO-
SÍTÁSOKKAL SZÍVESEN
SZOLGÁL:

PUSZTAFI ZSIGMOND BUDAPEST AKADÉMIA-UTCA 8

GLEITSMANN E. T. NYOMDAFESTÉKGYÁRAI

TELEFON

□ 13-70 □

Fekete és színes festékek az összes grafikai
célokra. Különlegességek: legfinomabb auto-
tipia- és háromszinnyomó festékek. Vegyi-
leg tiszta lenolajkencék. A legfinomabb mi-
nőségű hengeranyag. Hengeröntőműhely.

TELEFON

□ 13-70 □

**KÉPVISELI: TANZER MIKSA GRAFIKAI SZAK-
ÜZLETE, BUDAPEST VII, AKÁCFA-UTCA 50. SZ.
TÖRZSGYÁR: DREZDA. FIÓKGYÁRAK: WIEN-
RABENSTEIN, TURIN, TRELLEBORG, KOPENHÁGA**

FISCHER · ÉS · MIKA · BETŰÖNTÖDE

TELEFON

28-62

ÉS · STEREOTIPÁLÓ · MŰHELY

TELEFON

28-62

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket. A legkülönbözőbb cél-
szerű és divatos könyv- és címbetűkből nagy választékot tart. Folyton készletben
tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket,
betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szabadalmazott
nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 korona.

BUDAPEST · VI · RÉVAY-UTCA · 6 · SZ

VILÁGOSSÁG

KÖNYVNYOMDA RT. BUDAPEST, VIII
CONTI-UTCA 4. SZÁM. TELEFON 85-59

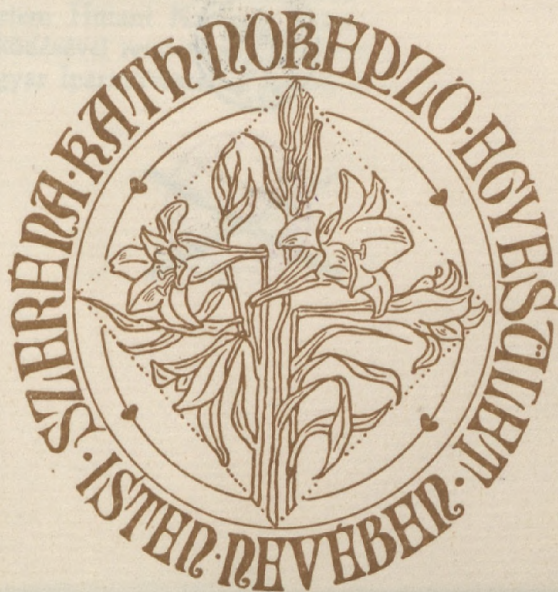
Világosság
könyvnyomda
részv.-társaság

Budapest, VIII
Conti-utca 4. sz.
Telefon: 85-59

⋆ A SZERÉNA ⋆
KATHOLIKUS NŐKÉPZŐ EGYESÜLET
(BUDAPESTEN IV. VÁCI-UTCA 74. II-III. EM)
LEÁNYINTERNÁTUSÁNAK HÁZTARTÁSI
IPARI ÉS TOVÁBBKÉPZŐ-OSZTÁLYÁNAK
PROSPEKTUSA

ALAPITTA TOTT 1909. ÉVI JUNIUS 17-ÉN
(BELÜGYMINISZTERI JÓVAHAGYÁSSAL)

1910 június 26-július 2-ig a Szt Imre
Collégiumban (I. Fehérvári-út 17)

EGYHAZ-

MŰVÉSZETI

KONFERENCIA

a magas püspöki kar védnöksége
alatt, a Magyar Királyi Tudomány-
egyetem Hittani Karának közre-
működésével rendezi az Országos
Magyar Iparművészeti Társulat ::

**A SZENT-GYÖRGY-CZÉH
MAGYAR AMATŐRÖK ÉS
GYŰJTŐK EGYESÜLETE**

**1910 Junius 17 és 18-án d. u. 4 órakor kezdődőleg
:: :: a Nemzeti Szalonban :: ::**

művészeti aukciót

**rendez :: Árverés alá kerülnek: I. SZÜRY DÉNES
hagyatéka (képek, grafikai lapok, szőnyegek, kis-
plasztikai tárgyak) :: II. DIVALD KORNÉL gyűjtése
a Szt-György-Céh számára (római és népvándor-
láskorabeli régiségek; fayence-ok, porcellánok,
órák, himzések, csipkék) :: Megtekintés jun. 15 és
16-án egésznap, 17 és 18-án az árverés kezdetéig**

A SZENT-GYÖRGY-CZÉN
MAGYAR AMATŐRÖK ÉS
GYŰLTŐK EGYESÜLETE

1910 június 17-én délután 4 órákor kezdődő
a Nemzeti Szalonban

Művészeti aukció

rendez: Árvay Ádám és kollégák: I. SZÜRY DÉNES
nagyajándékos, antikvitások, szobrok, képek,
plasztikák (részlet): II. DIVALD KORNÉL
a Szent-Györgyi-Czéh számára (római és népvándor-
láskori leletek, régiségek, fegyverek, porcellánok,
órák, horvátok, csipkék): Megtekintés: jun. 15-én
10-án egésznap, 17-én 18-án az árverés kezdődésig

GLEITSMANN E. T. BUDAPEST.

DRESDEN □ WIEN □ TRELLEBORG □ TURIN.

Fedővörös 10738. sz.
szintartó, tökéletesen fedő,
cinnober-pótléknak ajánlható.

Permanenskéklakk 10817. sz.
tökéletesen szintartó.

REPRODUKÁLÓ MŰINTÉZET

WESZELY LIPÓT ÉS TÁRSA

KLISEK

BUDAPEST
V. Dorottya-utca 11.

AUTOTIPIA · FOTOTIPIA
KROMOTIPIA · FOTOLITO
MINDENMŰ RAJZOKAT

A LEGJOBB KIVITELBEN.

BEIT & CO
HAMBURG

**DRUCKFARBEN
FABRIKEN**

FŐRAKTÁR ÉS IRODA:
MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, V, SÓLYOM-UTCA 13.

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

A VILÁG LEGRÉGIBB ÉS LEGNAGYOBB NYOMDAI,
KÖNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKEK GYÁRA

Az 1889. és 1900. párisi világkiállításon versenyen kívül jury-tag.

FESTÉKEK A KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉSZETI, S VALAMENNYI GRAFIKAI SZAKMA RÉSZÉRE. ARANY-, EZÜST- ÉS MÁSOLÓFESTÉKEK. HENGERANYAGOK ÉS AZOK ÖNTÉSE. KENCÉK. PREPARÁLT PAPIROK KÖNYOMDÁK RÉSZÉRE.

Grand Prix-vel kitüntetve:
St.-Louis 1904,
Lüttich 1905, és
Milano 1906.

11 GYÁR ÉS 40 LERAKAT AZ EGÉSZ VILÁGON!

TELEFON 37-58. SZÁM

IRODA ÉS RAKTÁR: BUDAPEST,
FERENCZ JÓZSEF-RAKPART 27

ALAPITVA 1818-BAN

GYÁR: BUDAFOKON, BUDAPEST MELLETT

Bélyegző-metszés

Mechanikai műhely

Galvanoplasztika

Ólomzár-gyártás

:: Tömöntőde ::

Rézlénia-gyártás

ELSŐ MAGYAR

BETÜÖNTÖDE

RÉSZV.-TÁRS.

**BUDAPESTEN, VI., DESSEWFFY-
UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-70**

Dús raktárt tart folytonosan magyar, német, tót, horvát, szerb, román s bolgár ékezetű

**: könyv- és :
címbetűkből**

körzetekből, rézléniákból és kizárásokból, továbbá a legkülönbélebb ékítményekből és egyéb nyomdai fölszerelvényekből. Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan foganatosíttatnak.

**EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT
CZETTEL ÉS BENDTNER SZABAD.**

